

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 7

БЕОГРАД 1938 ГОДИНЕ

КЊИГА 3

XXXIII РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 14 МАРТА 1938 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ

ПОТПРЕТСЕДНИЦИ:

ФРАЊО МАРКИЋ И РАДИСАВ ВУЧЕТИЋ

СЕКРЕТАР

НУРИЈА ПОЗДЕРАЦ

Присутни г. г. Министри: Министар правде Милан Симоновић, Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Ј. Цветковић, Министар финансија Душан Летица, Министар без портфеља Војислав В. Ђорђевић, Министар физичког васпитања народа др. Вјекослав Милетић, Министар пошта, телеграфа и телефона Војко Р. Чвркић.

ПОЧЕТАК У 8,40 ЧАСОВА

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда: 1 — Читање и усвајање записника XXXII редовног састанка;

2 — Саопштење извештаја Финансијског одбора о изменама и допунама у предлогу Финансијског закона за буџетску 1938/39 годину;

3 — Саопштење о подношењу интерпелација народних посланика: Мите Димитријевића на Претседника Министарског савета и Министра иностраних послова о неизвршењу одредаба §-а 75 Финансијског закона за 1932/33 годину и §-а 84 Финансијског закона за 1934/35 годину, који се односе на регулисање положаја професора д-ра Радосава Јовановића, и усвајање првенства; Мухамеда Прелубовића на Министра саобраћаја, о издавању легитимација за повлашћену возицу посетиоцима Међународног сајма аутомобила у Београду, које су касније оглашене за неважеће, и усвајање првенства; Михаила Ђуровића на Министра пошта, телеграфа и телефона о раду директора Дирекције пошта у Сарајеву Ђоке Ђорђевића, који је злоупотребио службени положај растурањем свога „Алманаха“, и усвајање првенства; Михаила Ђуровића на Министра пошта, телеграфа и телефона о незаконитом издавању београдског додатка на скупоћу Управнику поште у Ваљеву Стеви Ивковићу, и усвајање првенства;

4 — Саопштење извештаја министара о одговорима на интерпелације народних посланика;

5 — Молбе и жалбе;

6 — Разна акта.

Говорници: Војислав Лазич (примедба на записник), секретар Нурија Поздерац (одговор на примедбу на записник), Министар финансија Душан Летица (четири пута), потпретседник Народне скупштине Фрањо Маркић (пет пута).

Дневни ред: Наставак претреса у појединостама извештаја Финансијског одбора о предлогу буџета државних расхода и прихода са предлогом Финансијског закона за буџетску 1938/39 годину, и то:

1 — Претрес и усвајање буџета расхода — XVIII раздео — Буџетски резервни кредити; и

2 — Други део — Државни приходи.

Говорници: Војислав Лазич (у име групе Независног клуба), извештач мањине Иван Мохорич, Јоца Георгијевић, Фран Зупанчич, Шериф Воца Бећировић (ради личног објашњења), извештач већине др. Часлав Никитовић, потпретседник Народне скупштине Фрањо Маркић (осам пута).

Потпретседник Фрањо Маркић: Част ми је отворити XXXIII редовни састанак Народне скупштине. Молим секретара господина Нурију Поздераца да прочита записник претходног састанка.

Секретар Нурија Поздерац прочита записник XXXII редовног састанка.

Потпретседник Фрањо Маркић: Има ли ко од г. г. народних посланика какву примедбу на записник? (*Војислав Лазич:* Молим за реч!). Има реч народни посланик г. Војислав Лазич.

Војислав Лазич: Господо народни посланици, у записник увек се уноси ко је од чланова Кра-

љевске владе присуствовао седници, па је то и у прошлом записнику учињено. Али, господо, ту се уноси да су била присутна и она господа министри који су можда само случајно навратили, само привирили у Скупштину, и онда опет изишли, а у Записник се уноси тако, како би народ мислио да г. г. министри заиста присуствују седницама. Ја, господо, верујем да ће и данас тако бити а, као што видите, седница почиње само са једним чланом Владе, почиње са скоро празним скупштинским клупама. Међутим, господо, данас су у Европи страшни дани, данас је за нашу државу и наш народ оно што се у Европи дешава једно од најбитнијих питања и зато би требало да су јутрос на седници скупштинској присутна сва господа Министри и Претседник Владе...

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине Лазичу, то нема никакве везе са примедбом на записник!

Војислав Лазич (наставља): ... да можемо од њих данас да добијемо обавештења о томе шта се ради, шта се мисли и каква судбина чека ову државу. Уместо тога ми видимо празне министарске и празне скупштинске клупе, и ја, господо, протестујући против записника и против оваквог његовог вођења, протестујем и против оваквог наопаког рада Краљевске владе.

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч секретар г. Нурија Поздерац да се изјасни да ли прима примедбу г. Лазича на записник.

Секретар Нурија Поздерац: Примедбу народног посланика г. Војислава Лазича не примам из разлога што су господа Министри тога дана били на седници.

Потпретседник Фрањо Маркић: Народна скупштина треба да одлучи да ли прима примедбу г. Лазича на записник. Господа која су за то да се примедба прими седеће, а господа која су за то да се примедба одбије, устаће. (Већина устаје). Утврђујем да примедба г. Лазича није примљена. Објављујем да је записник примљен онако како је прочитан. Изволите чути један извештај Финансијског одбора.

Секретар Нурија Поздерац (саопштава): Финансијски одбор доставља Народној скупштини на решење свој извештај о изменама и допунама у предлогу Финансијског закона за буџетску 1938/39 годину. (Текст извештаја оштампан је у говору известиоца већине д-ра Часлава Никитовића на XXXIV редовном састанку од 14 марта 1938 године — страна 996—999).

Потпретседник Фрањо Маркић: Овај извештај је умножен, раздат г. г. народним посланицима и о њему ће се решавати заједно са осталим извештајима Финансијског одбора. Изволите чути интерпелације.

Секретар Нурија Поздерац (саопштава): Господин Мита Димитријевић, народни посланик, упућује интерпелацију на господина Претседника Министарског савета и Министра иностраних послова о неизвршењу одредаба §-а 75 Финансијског закона за 1932/33 и §-а 84 Финансијског закона за 1934/35 годину, који се односе на регулисање положаја професора г. д-ра Радослава Јовановића и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог).

Потпретседник Фрањо Маркић: У име отсутног г. Претседника Министарског савета и Министра иностраних послова реч има г. Министар финансија да се изјасни да ли прима првенство ове интерпелације.

Министар финансија Душан Летица: Част ми је изјавити да примам првенство за ову интерпелацију.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господин Министар је примио првенство, прима ли Народна скупштина тражено првенство? (Прима!). Објављујем да је првенство примљено. Изволите чути даље.

Секретар Нурија Поздерац (саопштава): Господин Мухамед Прељубовић, народни посланик, упућује интерпелацију на господина Министра саобраћаја о издавању легитимација за повлашћену возњу посетиоцима Међународног сајма аутомобила у Београду, које су касније оглашене за неважеће и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог).

Потпретседник Фрањо Маркић: У име отсутног г. Министра саобраћаја реч има г. Министар финансија да се изјасни да ли прима првенство ове интерпелације.

Министар финансија Душан Летица: Част ми је изјавити да примам првенство за ову интерпелацију.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господин Министар је примио првенство, прима ли Народна скупштина тражено првенство? (Прима!). Објављујем да је првенство примљено. Изволите чути даље.

Секретар Нурија Поздерац (саопштава): Господин Михаило Ђуровић, народни посланик, упућује интерпелацију на г. Министра пошта, телеграфа и телефона о раду директора Дирекције пошта у Сарајеву г. Ђоке Ђорђевића, који је злоупотребио свој службени положај растурањем свога „Алманаха“ и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог).

Потпретседник Фрањо Маркић: У име отсутног г. Министра пошта, телеграфа и телефона реч има г. Министар финансија да се изјасни да ли прима тражено првенство за ову интерпелацију.

Министар финансија Душан Летица: Част ми је изјавити да примам тражено првенство за ову интерпелацију.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господин Министар је примио првенство, прима ли Народна скупштина тражено првенство? (Прима!). Објављујем да је Народна скупштина примила тражено првенство. Изволите чути даље.

Секретар Нурија Поздерац (саопштава): Господин Михаило Ђуровић, народни посланик, упућује интерпелацију на господина Министра пошта, телеграфа и телефона о незаконитом издавању београдског додатка на скупцу Управнику поште у Ваљеву г. Стеви Ивковићу и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог).

Потпретседник Фрањо Маркић: У име отсутног г. Министра пошта, телеграфа и телефона има реч г. Министар финансија да се изјасни да ли прима тражено првенство за ову интерпелацију.

Министар финансија Душан Летица: Част ми је изјавити да примам првенство ове интерпелације.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господин Министар је примио првенство, прима ли Народна скупштина тражено првенство? (Прима!). Објављујем да је Народна скупштина примила првенство за ову интерпелацију. Све прочитане интерпелације биће упућене надлежним г.г. Министрима. Изволите чути извештаје г.г. Министара.

Секретар Нурија Поздерац (саопштава): Господин Министар финансија извештава да ће на интерпелацију народних посланика г. г. Франа Зупанчича и других о корацима које је предузела Краљевска влада да се отпише порез земљорадницима из Словеније настрадалим од елементарних непогода одговорити када се буде ставила на дневни ред;

Господин Министар финансија извештава да ће на интерпелацију г. д-ра Хафизадића Сулејмана о раду Хасана Церића, бившег директора филијале Прве хрватске штедионице у Травнику, који је дубиозне дугове код ове Банке пријављивао Аграрној банци по Уредби о ликвидацији земљорадничких дугова, одговорити када се буде ставила на дневни ред;

Господин Министар унутрашњих послова извештава да ће на интерпелацију народног посланика г. Михаила Ђуровића о неизвршењу извршне пресуде Округног суда у Лесковцу, којом је осуђен претседник Општине винарчке Атанас Тошић, одговорити када се буду прикупили сви потребни подаци.

Потпретседник Фрањо Маркић: Сви прочитани извештаји г. г. Министара узимају се на знање. Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар Нурија Поздерац (саопштава): Народnoj скупштини упутили су молбе и жалбе, и то: Венчачка земљорадничка задруга, Радо Гавриловић, Сретен Станковић, Владислав Шуљагић, Недељко Шуљагић, Војин Крускић, Јованка Томић, Анђелко Протић, Катица Чудић, Ђура Петровић, Стеван Николић, Ђорђе Марковић, Јованка Беговић, Грозда Бајкуш, Милован Драшковић, Матилда Тотовић, Ема Ломшек, Стојан Стојановић, Антон Крошељ, Општинска управа Јукинац, Иван Карло Старшина, Мирко Бјеговић, село Низа — Општина кошчанска, Никола Шурдоња, Станислав Богдановић, Захарије Вукановић и други, Влада Протић, Гаврило Стефановић, Леополдина Лоскович, Стеван Маслеша, Општина невесињска, Општина павинопољска, Јован и Јања Жарковић, Јанко Мијатовић, Петкана Љубисављевић, Лазар Аничкић, Степо Обрадовић, Јурај Тоић, Радойца Никчевић, Стојан Атанацковић, Стеван Петровић, Петар Чохакић, Петар Рабреновић.

Потпретседник Фрањо Маркић: Све прочитане молбе и жалбе биће упућене Одбору за молбе и жалбе. Изволите чути разна акта.

Секретар Нурија Поздерац (саопштава): Народnoj скупштини упутили су разна акта, и то: 37 разних општина и удружења подносе претставке о доношењу новог Инвалидског закона, и то: Општина артичка, Општина Јакобски Дол, Удружење ратних инвалида из Кобаша, Кладова, Двора, Љубљане, Владимираца, Белтинаца, Књажевца, Гр-

лишта, Владичиног Хана, Раче, Сарајева, Даниловграда, Високог, Рамоћа; општине: Дол, Његова, Белтинци, Луковска, Сеново, Шмихел, Доб, Бланца, Чреншовци, Примсково, Хомец, Камнишка Бистрица, Свети Ланар, Мотник, Шмарјета, Брадац, Ново Место, Лоче, Пречна, Корашка Бела и Велико Лашће; Савез ратних добровољаца из Бихаћа доставља своју резолуцију, Удружење за заштиту незапослених трговачких намештеника подноси резолуцију о смањењу незапослености, Хотелијерски савез из Загреба поздравља расправљање у буџетској дебати о питању хотелијерства.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прочитана разна акта примају се на знање.

Прелазимо на дневни ред. На дневном реду је: Наставак претреса у појединостима извештаја Финансијског одбора о предлогу буџета државних расхода и прихода са предлогом Финансијског закона за буџетску 1938/39 годину, и то:

1 — Претрес буџета расхода — XVIII раздео — Буџетски резервни кредити; и

2 — Други део — Државни приходи.

Ја мислим, госпо, да ће се и Народна скупштина сложити самном да се и о једној и о другој ствари једновремено говори.

Прима ли Народна скупштина да се ове обе тачке једновремено дискутују? (Прима!). Објављујем да је Народна скупштина примила да се оба ова раздела једновремено дискутују.

Реч има у име групе Независног клуба народни посланик г. Војислав Лазић.

Војислав Лазић: Госпо, народни посланици, данас се пред нама налази буџет државних прихода. Овај буџет је од највеће важности и претежнији је од свију буџета које смо решавали већ више од месец дана. Лако је, госпо, било направити буџет расхода. Лако је утврдити оно што ће се потрошити, али, госпо, сад је тешко наћи покриће, наћи приходе како ће се ти огромни расходи покрити. Буџет, госпо, који износи 12,180.000.000 динара неће моћи народ тако лако поднети. То су, госпо, велики расходи, за које је врло тешко наћи покриће. Господин Министар рекао нам је да неће бити повећања никаквих пореза, да ће се повећање буџета који износи 1,250.000.000 динара покрити неосетно без икаквих нових терета на народ. Ја, госпо, мислим да је само то повећање терет за народ, и сама чињеница што се већ повећава буџет, то је, госпо, терет, али господин Министар тешко нас је да неће тражити никакве нове порезе, и да се порески постотак који је до сад постојао неће никако повећати, већећи да ће се тај вишак буџета од 1,250.000.000 динара покрити досадањим порезима.

Али, госпо, када узмете овај буџет и потражите цифре да видите као ће се покрити ово повећање буџета, онда ћете видети да се порези повећавају са 62,467.800 динара. На које се порезе врши ово повећање? Непосредни порези повећавају се са 238,500.000 динара. Господин Министар каже: ми нећемо ништа повећати, разрез неће бити нов. Али када неће бити новог разреза, ја питах из чега ће се онда ово покрити? Ево како. Господин Министар неће повећати постотно оптерећење порезом, али ће наредити пореским властима да повећају разрез преко пореских одбора подизањем при-

хода и, на тај начин, он ће, на основу истог пореског постотка, повећати разрез пореза. Сем непосредног пореза, повећан је и посредни порез. Повећање посредног пореза износи 296,620.000. Па господо, ми знамо колико нашем народу тешко падају те посредне порезе. Свакодневне таксе, трошарине, монополски предмети, то су посредни порези, који наш народ свакога дана сретају. Нема, господо, ниједан дан кад наш народ не подлегне плаћању тога пореза. И уместо, да те посредне порезе смањујемо, ми их стално повећавамо. Ове порезе најтеже погађају најшире слојеве народне — ове порезе сноси онај најсиромашнији наш држављанин, често пута и више него ли онај најбогатији, јер је принуђен да купује предмете који су оптерећени трошарином, монополем или царином. Те порезе ће платити онај, који је највећи потрошач у овој земљи. А ко је највећи потрошач у овој земљи? Највећи је потрошач сељак. И ми, као што рекох, уместо да те широке слојеве народа које смо већ и пре тога оптеретили, тешко оптеретили појединим посредним порезима, уместо да те људе тих пореза ослобађамо, ми им сада те терете још и подижемо. Ја сам, господо, небројено пута указао са овога места, не само ја него и многи моји другови из опозиције, како тешко ти посредни порези падају на сељачки и раднички staleж, уопште на наш сиромашни свет, али господин Министар финансија, и поред тога што је обећао да неће тражити никакве нове порезе, он већ удара нове таксе. Он је овога пута повећао извесне таксе. Ми смо јуче у Финансијском одбору имали прилике да видимо да је г. Министар својим амандманима повећао један део досадашњих такса, повећао је најосетливије, тако зване судске таксе. Те таксе, господо, уместо да буду смањене и да судска правда на тај начин буде приступачнија народу, он је, господо, повећањем судских такса са 50% још више компликовао посао и учинио да сада до судске правде може доћи само онај који има новаца, а онај сиромашнији наш народ који нема новца, тај не може доћи до судске правде ни у ком случају. Ја сам, господо, изнео и очигледне примере, како се тешко долази до судске правде, али, на жалост, г. Министар финансија није могао то да осети, није могао да појми како то тешко пада народу; није могао да појми како сада наше судске канцеларије постају само надлештва за убирање државних прихода путем такса, како им је претежно пречи тај посао него ли само суђење, него ли само изрицање правде, и није могао да појми колико се тиме срозава углед судства.

Уместо да се смањују цене монополским артиклима, ми видимо да се цене монополским предметима постепено сваке године пењу.

Господо, једна од најважнијих потреба сељаку јесте со. Сељак не може без соли да живи, не може ни стоку имати ако нема соли, ни брав не може опстати ако не буде осољен. И онај земљорадник који нема новаца да купи соли да посоли своју храну, он ће се разболети. Доказано је и јасно је као дан ако се храна не посоли мора се појавити болест код оних који једу неслану храну. Ми међутим онемогућавамо сељаку да посоли свој хлеб, да посоли своју храну, него га приморавамо да једе неслано. Није чудо онда што се појављују разне болештине. Затим сељак није могао да осоли ни свога брва и онда није чудо што овце скапавају

од болести. Исто тако и рогатој марви можете давати мекиње или јарму али ако није послано не прија стоци. Дакле со је потребна сељаку као и хлеб, али Влада др. Стојадиновића не може то да осети и уместо да попусти цену соли бар за једну трећину, као што смо очекивали, она то, на жалост, не чини, него баш на тим предметима који се највише троше, тражи највећу зараду.

Петролеум је такође један од најпотребнијих артикала који троши сељак. Варошани за своје осветљење по кућама употребљавају електрику али сељак нема електрике, он је принуђен да своју кућу осветљава само петролеумом. Сељак који се пати и мучи великим радом не може да опстане и да постигне тај велики рад без осветљења јер тај велики рад захтева да се ујутру порани а увече омркне. Зато он у својој кући мора имати осветљење. А како ће сељак поранити и у својој штали нахранити стоку, потимарити је и свршити друге послове, ако нема петролеума да своју шталу осветли, а како ће је осветлити кад је гас, уместо да појефтини, поскупео. Па, господо, сељак не може ни ићи на пут ако не осветли кола. Постоји наредба по којој се путник који путује ноћу без осветљења строго кажњава и зато сваки сељак кад пође на пут мора понети фењер, а за то му треба гас. Као што видите, господо, сељак је принуђен да троши гас а Влада се не стара да гас појефтинијава него га напротив поскупљује.

Господо, Влада се нада да ће ону другу половину буџетског повећања подмирити из привредних предузећа. Г. Министар каже да ће само 650 милиона захтевати од пореских обвезника у виду непосредних и посредних пореза а да ће му ону другу половину покрити привредна предузећа односно она Министарства која служе привредном циљу. Свакако да г. Министар у првом реду убраја Министарство саобраћаја као привредно Министарство. Министарство саобраћаја може да доноси приход и да покрива своје расходе и евентуално и да покаже извесну добит, али та добит се може постићи само путем повећања тарифе за превоз робе и путника, а то подносе опет широки слојеви народа. И уместо да се тарифа за превоз робе подешава тако како ће се помоћи сељаку, она се повећава само да би се на њој што више зарадило. И зато, господо, превоз на пример пшенице и кукуруза од Смедерева, Пожаревца и Обреновца до Дубровника или Сплита много је скупљи него ли тај превоз из Америке. И онда није чудо што наш пољопривредник не може да успева. Подвоз на железницама не подешава се како би га наш земљорадник могао да подноси, нарочито онај сељак у пасивним крајевима, у оним кршевима Босне и Херцеговине и Далмације који је принуђен сваке године, па макар она била и родна, да купује храну, али, међутим, ако је храна овамо у плоднијим крајевима 150 динара, сељак због тих скувих превозних сретстава мора тамо у пасивним крајевима да је плаћа 300 динара.

Зашто је то? Зато што је подвоз на државним железницама скуп, а посредник, који храну у житородном крају купује и у пасивне крајеве ради продаје преноси, урачунава велику зараду и на тај начин и државна железница, а преко ње и држава, учествују у добити, на гладном стомаку онога, који мора ту храну да купује. Према томе, господо, лако је то наћи приходе и код тих привредних

Министарстава, ако се, господо, буде на тај начин радило.

Господо, Господин Министар убраја у привредна предузећа и Министарство шума и рудника. Господо, о Министарству шума и рудника ја сам говорио онда када је оно било на дневном реду, али ја, господо, и сада када су у овоме буџету и приходи Министарства шума и рудника, могу да кажем о приходима тога Министарства ово: Лако је, господо, сећи шуму коју су подгајили и сачували наши дедови и прадедови. Али, господо, шта ћемо ми да радимо када ту шуму исечемо? Наша држава у газдовању шума иде оним путем, којим путем пође један наследник који наследи од оца имање са великом шумом, па онда ту шуму немилице сече, немилице продаје, немилице уништава да би он могао у нераду живети. И таква једна распикућа исече ону шуму коју је од свога оца наследио, а зато својим синовима остави голо имање, да они после немају чим да се огреју, него су принуђени да купују од другог, или да трпе зиму или да ложе сламу, да се сламом огреју, ако је буду имали. Господо, тим путем иде наша држава. Наша Влада сече шуме немилице и продаје их немилице. Па, бар када би тај приход од шума, који се добија, био такав да заиста оно што се исече, да то уђе у државну касу, па онда би се још донекле могло рећи па бар је унето у државну касу, али, господо, од исечених шума не улази у државну касу више од 10% вредности, а 90% вредности добију они који шуму експлоатишу. Добију у првом реду они који имају концесије да експлоатишу, међу којима има велики број странаца. Али, у нашој земљи, господо, има и наших концесионара, који су добили концесију за експлоатацију појединих државних шума и плаћају само онолико колико они за сходно нађу, а они нађу за сходно да плате само 10%, а има их који не плате ни 10%. Ја, господо, сматрам да би једанпут требало повести бољег рачуна на који се начин секу шуме и колико они који секу шуме плаћају држави. Ја, господо, имам податке да се за једно стабло које има да се посече плаћа 5 или у најбољем случају 10 динара по некој такси или по некој концесији. Међутим, кад се то стабло преради онда се оно продаје по 400 динара, а често пута и за 500 динара. Па ја вас, господо, онда питам: да ли је то добро газдовање?! Да ли је то начин за вођење рачуна о државној имовини?

Господо, државна имовина се на тај начин упропашћава и баца. Ја сам и раније, кад је Министарство шума и руда било овде на дневном реду, рекао, да се шума не гаји тако брзо. Шума се гаји врло споро. Треба дуги низ година, па да једна шума дође до тога узраста, да се може експлоатисати. Али, господо, ми морамо да се осврнемо и да видимо, шта остављамо нашим потомцима и у каквом ћемо им стању оставити шуме. Да ли ће они имати да их експлоатишу, или ће зажелети да виде како је то некад изгледало и какве су шуме некад биле. Можда ће ово што смо ми имали бити за њих бајка.

Господо, Г. Министар, свакако, убраја у привредна предузећа и фабрике шећера, нарочито државне фабрике. Чињеница је јасна, да држава одржава картеле, да држава са својим фабрикама

помаже оним фабрикама, које су недржавне, у којима је туђ капитал, да држава ради с њима споразумно, картелисала се на тај начин, да се цена шећера што више одржава на великој висини. Господо, колика је штета од тога, ја немам потребе да говорим. О томе је много говорено. Шећер, господо, није више луксуз, нити га треба сматрати као луксуз. У место да наша држава помогне, да и сељак кад-год дође до тога артикла, да и он може осетити благодети природе и њене производње, њему се то ускраћује. Он, господо, може да купи шећера само о Слави, онда кад је рад да угости своје госте, који му на дан Славе дођу. Наш народ сматра своју Славу за нешто најбожанственије и за нешто најсветије. И зато да би тај дан, који сматра најсветијим у години, прославио, тешко дође до тога, да може купити шећер и да може угостити оне, који му буду дошли да ту његову Славу увеличају. А, господо, болести највише погађају село и сељака. Сељанка нема зашто да купи коцку шећера, да понуди своје дете у болести. Према томе, господо, у место да се широким народним слојевима, сељачкој и варошничкој сиротињи помогне, да до тога артикла лакше дође, то се не дозвољава, јер се удара трошарина у толикој мери, да се отуда тражи што већи приход, и да на тај начин што више зараде они, који су унели стране капитале и основали фабрике страним капиталима и да што више изнесу новца из наше земље и пошаљу га на страну.

Господо, тако исто Господин Министар убраја у привредна предузећа и Монопол дувана.

Господо, на монополу дувана лако је овако зарађивати, како ради наша Влада. Једино Влада има право да сади дуван. Другим речима, садити дуван може само онај, коме је она то одобрила. а она сађење дувана одобрава под таквом контролом, да све оно што се одгаји, мора бити држави предато. Али, господо, како се сadioцима дувана плаћа тај дуван? Sadioци дувана немају права да произведени свој артикал оцене, па да кажу: „Ево, ја продајем мој дуван по тој и тој цени“. Слободне пијаце за дуван нема од стране произвођача. Произвођач мора предати дуван држави, односно Монополској управи, а Монополска управа му одређује цену.

А како та Монополска управа одређује цену? Господо, онако како она хоће, како ће што више да заради. И сadioци уместо да што зараде на својој раду око гајења дувана, они не само што не зараде ништа, већ трпе и штету.

Они, господо, добију толико мало да не наплате ни оне своје наднице које су утрошили. Ни једне године није било да је наш сadioц дувана био задовољан и да каже, да је добио оно што је у надници, радећи око тога дувана, утрошио. Али прошле године је најрђавије прошао. Добио је бедну цену. С друге стране, господо, држава, односно Монополска управа, одређује цене по којој ће се тај дуван продавати. Природно је, да нико не сме да пуши други дуван, него само онај који држава продаје, и онда природно да се на тај начин може лако постизати зарада и да се лако може казати: то је привредно предузеће, које доноси доста држави.

Да ли је ова Влада учинила нешто да потрошач јефтиније добије дуван, да се на тај начин

помогне сељаку, као највећем потрошачу, као и сиромашу раднику, да јефтиније пуши и да се на тај начин повећа производња у земљи? Ни о томе Влада не води рачуна. Њој је циљ да буде велика цена. Наш сељак нас пита: „Шта ви, господо народни посланици, радите тамо, шта ви решавате тамо, да ли водите рачуна о овом народу”.

За који месец навршавају се три године од како смо почели рад у овој Скупштини. Чиме имамо да оправдамо свој рад пред народом? Цене соли остале су како су и биле, још су и повишене; цена гаса је већа, цена дувана остала је као што је била. Ја, господо, питам да ли смо ми ма шта урадили, да се народу помогне? Нисмо, господо, урадили ништа! А одиум за све то имате ви да сносите. Неће народ казати: За то је Влада крива. Народ ће казати, да су посланици криви. (Глас са деснице: Сада је боље него што је раније било!) Господо, чује се с једне стране, да је сада боље. Господин је хтео да каже ваљда како је наступио неки просперитет у народу, а ја бих желео да овај господин који мени то добацује оде у село и посматра у селу шта се ради, па би онда видео како сељанка мора да донесе јаје да би за два-три јајета узела мало гаса, да осветли увече своју кућу. Како сељак мора да донесе оно мало сира, или кајмака, да би купио такође мало соли.

И нека господин оде да посматра чиме се наш сељак храни, какву храну употребљава, нека види како сељак, да би могао опстати, оно што је најлепше, не троши за себе него износи на пијац те продаје, а он гладује. Господин мисли да она јајца која се по варошима продају, да она пилеж која се по варошима продаје, да онај кајмак који се по вароши продаје, да они јагањци и прасићи који се по вароши продају, да је то претек сељаку, да је сељак од тога употребио за себе колико му је било потребно, па му је ово претекло, па зато износи на пијацу да прода. А ја знам да има три четвртине сељака у овој земљи који никада у својој кући не закољу јагње. Сељачка деца не добију за храну ни јаје, јер чим кокошка снесе јаје, мајка га од своје деце сакрије да га деца не виде и однесе на пијацу да прода да дође до неког гроша да би могла да купи оне потребе без којих се у кући не може опстати, а деца даде сув комад проје да са њим цео дан проведу и да са тим сувим комадом цео дан чувају стоку. Да су то господа видели и да то знају не би могла тврдити да постоји просперитет у животу нашега сељачког народа. Али док ми будемо уображавали да све оно што се на пијацу износи, да је то претек и да је сељак за себе употребио колико му је било потребно а вишак изнео на пијац, дотле ви нећете познавати сељачки живот, а да би упознали тај сељачки живот ја вас упућујем да идете на село и да живите оним животом, којим живи сељак. (Један глас на десници: Познајем ја живот на селу боље него ти!) Сељак у својој кући нема сретстава да се честито омрси, а далеко је од тога да се храни онако као што се у вароши сваки дан једе говеђина, супа или разна друга месната храна. Ви мислите и уображавате да сељак коље пилиће, прасце, јагањце и да их он једе, да коље телад и да их он једе, да коље волове и да их он једе. Нема од тога ништа. Сељак једе суви хлеб, а ако

да Бог те сељаку роди пасуљ онда он са хлебом једе пасуљ, а тамо где не успева пасуљ него кромпир тамо сељак уз хлебац једе и кромпир, а омрси се само о благим данима, и онда ако му дође какав гост.

Ова Влада не познаје сељачки живот, не познаје живот нашега сиромашнога света, било у селу било у вароши, нема осећаја за народ. Њено осећање је такво да је тај народ богат и зато од њега тражи велике дације. Са таквим радом се не ствара народно благостање, јер се оно не може створити са обећањима која се не испуњавају. Ове терете буџетске има да поднесе наш народ у најширим слојевима његовим, а то је у главном сељак. Како ова Влада нема осећаја за те широке слојеве народа, како нема осећаја за социјално слабе, и за социјално потиштене, већ има осећаја само за капиталистичко уређење, за фаворизовање богатих људи, за повлашћивање богаташа и капитала, то ја немам у њу поверења. Једини циљ овој Влади јесте да се насилно одржи на власти, преко кундака и бајонета, па због тога ја не могу да гласам овој Влади никакав приход и ни за какав буџет. Са истих разлога гласаћу противу овога буџета прихода. (Одобравање и плескање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има известилац мањине народни посланик г. Иван Мохорич.

Izvestilac manjine Ivan Mohorič: Gospodo narodni poslanici, budžet prihoda je račun onoga čeha, koji prave pojedini resori, pojedina Ministarstva i celokupna vlada. I tu se postavlja pitanje ko treba taj ceh da plati. Prvo, da li oni koji trebaju taj ceh da plate imaju toliko para, pod kojim uslovima, i na koji način mogu da se te pare namaknu. Prema tome, kod računa situacija uvek postaje ozbiljna. Zato treba da promislimo prvo, da li je taj raspored, koji nam je ovde prezentiran, realan i ostvarljiv, a drugo, kakav je raspored, da li je baziran na principu pravičnosti, i kakav je režim naplate i razrezivanja.

Da na osnovu sadanjih tekućih prihoda pogledamo budućnost ostvarenja budžeta. Situacija za deset meseci tekuće godine prezentirana nam se sledeća: od 9,091,000.000 dinara, koliko iznose deset dvanaestina, gospodin Ministar je ostvario u toku ovih deset dvanaestina 8.674,000.000, što znači 95%, dakle falilo bi 5%. Pet od sto od 10.000.000.000 pretstavlja pola milijarde. Gospodo, ako dodamo ovoj cifri od 8.674.000.000 dinara još dve dvanaestine i u isto vreme proporciju kako je ostvarena za prvih deset meseci, to iznosi 1.724.000.000 dinara. Na ovaj način dolazimo do cifre od 10.398,000.000 dinara, dakle znatno ispod toga što je ovde preliminirano kao pokriće računskog dela budžeta, jer od 10.398,000.000 do 12.180,000.000 je raspon od 1.700,000.000 dinara.

Gospodo, ovo je međutim samo računski deo budžeta. Postoji i finansiski deo budžeta, a to su ovlašćenja, to su razni zajmovi, to su razni utrošci, o kojima se zavarava vladina većina i kaže: pa, to ove godine ne ulazi u budžet, to će tek biti u idućem budžetu, to se nas ne tiče i zato mi ne nosimo odgovornost. Danas se digne zajam, a plaća se kroz nekoliko godina. Uzima se roba na veresiju, a ko i kada će da plati, to je drugo pitanje, tu će proći još neko vreme, pa će se onda videti.

Pryo je pitanje, da li jedna država može, ako drži do svoga autoriteta, i ako drži do reputacije svoga kredita, da li može ovako da postupa, i gde je granica, koja treba da se povuče da se ova stvar ne dovede u kritičnu situaciju.

Ja, dakle, gospodo, što se tiče ostvarljivosti prihoda, moram da konstatujem jedno, da gospodin Ministar finansija u sadašnjem budžetu nema stvarne podloge da provede budžet u visini od 12.180.000.000 dinara.

Jer tu između tekuće godine, a to je godina poboljšanja privrednog stanja u zemlji, i između onoga što predviđa za idući budžet postoji toliki raspon, da se on ne može dovoljno utemeljiti. To je jedna konstatacija, koja je vrlo važna, jer prva je stvar, ako ulazimo u izdatke, da znamo da li ćemo moći te izdatke jednog dana da pokrijemo.

Gospodo, ceo ovaj budžet građen je na dve pretpostavke. Jedna je pretpostavka, da imamo spoljnu političku situaciju sjajnu, politiku prijateljstva na sve strane, a druga je, da u zemlji vlada prosperitet. Kakva je spoljna politička situacija, to pokazuje ubrzani tok događaja, kad je preko noći u prijateljskom zagrljaju nestalo jednog prijatelja, jedne države, kad je ona lepo brisana sa karte i ne postoji više. Tu ne treba ja da dodam nikakav komentar, jer tu svaki čovek na selu pa i nepismeni građanin vidi kakva je to situacija. A najbolje demantuje tu spoljnu političku situaciju činjenica, da Ministar vojske i mornarice apeluje i ovoga puta na ubrzano obezbeđenje državnih granica i na opštu zemaljsku odbranu, da traži u tom pogledu dovoljne kredite i da mu se ti krediti moraju da daju. To demantuju pojedini ekspozeci, koje nam je g. Ministar inostranih poslova i Predsednik Vlade ovde dao, a ova činjenica je sama po sebi dovoljna da takva lepa dekorativna fasada — poseta i parada — iza tih kulisa nema nikakva stvarnog sadržaja.

To je jedna stvar, a druga stvar je teza g. Ministra finansija. On je razvio tezu i nastojao da dokaže raznim podacima i brojkama kako se stanje privredno u zemlji poboljšalo i da je opravdano da on može da apeluje u izvesnoj meri na poreske obveznike i da poveća budžet u sumi od jedne milijarde 260 miliona dinara.

Gospodo, nije moj zadatak da ja demantujem ovu tezu g. Ministra finansija, jer su to najbolje njegove kolege Ministri uveliko učinili. Oni su jedan za drugim, kako su se izredali na ovoj govornici, demantovali izvode Ministra finansija na taj način, što su prikazali očajnu situaciju u svima privrednim resorima. Čuli smo da je tako kod Ministarstva šuma i rudnika, to smo čuli kod Ministarstva trgovine i industrije, pa smo čuli i vrlo nepovoljno izražavanje od strane Ministra pošta, telegrafa i telefona, koji je takode morao da se ovde na ovoj govornici požali, da on za rentabilne stvari, za stvari koje su preporučljive i poželjne u interesu narodne privrede, ne može da dobije kredite.

Gospodo, dakle obe pretpostavke, na kojima je građen ovaj budžet, one ne stoje. Prema tome, podloga za ostvarenje ovoga budžeta, ona je problematična i za ostvarenje samoga budžeta na toj nedoslednoj bazi nemoguća. Ali ne samo cifarski deo da jasno to kazuje, nego je takav i finansiski deo, a to mora svakog živog građanina u zemlji da zabrine, jer smo već kazali da je povećanje budžeta za jednu milijardu i 260 milijona, pa onda ima samo primljeno

na znanje 720 miliona, a osim toga i prema amandmanima koji su nam preključe izneti biće oko 840 miliona raznih obaveza ovde predviđenih.

I ja se pitam šta će sa ovim zamašnim ciframa da bude, koje ipak jednoga dana moraju da se prezentiraju kao obaveze za državu. Vrlo neumesan i neprihvatljiv je odgovor ako se kaže: šta se to vas tiče, to nema veze sa ovim budžetom. Nije to tako. Ima tu bitne veze sa ovim budžetom, jer mi stvaramo te zakonske obaveze i one moraju jednoga dana da se ispune. Zato mi, stvarajući te zakonske obaveze, moramo da tačno ispitamo da li je to u skladu sa perspektivama, sa budućnošću privrednog razvitka u zemlji ili nije. Ako to ispitamo, mi ćemo naći da nije u skladu.

Gospodo, ja bih želeo kao izvestilac manjine da doprinesem sa nekim napomenama, po našoj dužnosti stvarnom i pozitivnom kritikom, da se bolje vidi ova loša strana u izgradnji ovoga budžeta. Prvo, ako razgledamo raspodelu tih prihoda, mi vidimo da na direktne poreze otpada 2.600 miliona. To sa vanrednim, sa dugovanim porezima i ujedno sa skupnim porezom, koji nije direktan porez — on je direktan porez po obliku ali u suštini on je jedna trošarina, jer njega plaća samo onaj koji jedan predmet konsumira, prema tome nije to opšti porez — iznosi 880 miliona dinara. Dakle, vidimo, i ako bi uzeli celokupne stavke koje figuriraju u direktnim porezima, da na direktne poreze otpada jedva 20% od celokupnog budžeta. Sve ostalo je građeno na indirektnim porezima. Direktni porezi povećani su ovde za cifru od 238 miliona ili tačnije 10%. Međutim, mi u Finansijskom zakonu ne vidimo nikakvih izmena i dopuna u Zakonu o direktnim porezima. Prema tome, ima dve mogućnosti da se to ostvari. Ima mogućnost administrativnog postupka i ima i druga mogućnost, koju Ministar finansija pretpostavlja, a to je pojačanje prometa. Gospodo, može da bude izvesnog pojačanja prometa, ali je pitanje kakva je dobit od toga eventualnog povećanog prometa i da li je on toliki da se ovo pozitivno može izvršiti.

Mi vidimo da je naša poreska administracija jedna nesredena administracija. Opozicija sa pravom zamera sadanjem stanju našeg finansiskog zakonodavstva, da je ono toliko konvulzovano, toliko nepregledno, toliko nesistematsko, toliko raznim raspisima, rešenjima pa i usmenim upustvima kako da kažem, razobličeno, da ne pretstavlja onu pravu suštinu, one prave principe na kojima treba da bude zasnovano.

Mi naročito vidimo kako se postupa kod kućarine i verovatno je da će se i ovoga puta kod razreživanja stvoriti nove mogućnosti za povećanje poreze. Mi znamo kako se postupa kod tečevine, naročito kod društava, da se tu najedanput raspišu, razrežu ogromne cifre, ali kad stvar dode do rasprave kod Upravnih sudova i kod Državnog saveta onda g. Ministar finansija može kod tih razreza da naplati obično jedva jednu desetinu.

Da li je to celishodno da se tako postupa ili nije, ja to prepuštam njegovoj oceni, ali je jedna stvar koja nas zabrinjava, koju moram i ovoga puta ovde da iznesem, g. Ministar finansija našao se pobudnim da osnuje u svom Ministarstvu t. zv. Kontrolno odeljenje. Ja pozdravljam stvaranje jednog Kontrolnog odeljenja što se njegovih činovnika i poreske administracije tiče. Da je to bilo umesno, on je i sam konstatovao. On je konstatovao da je nadenno 100 mili-

ona. Gospodo, 100 miliona, to je 1% od godišnjeg budžeta, i to za našu zemlju nije jedna cifra na odmet. Sto miliona prava i potraživanja države, što se izgubilo iz evidencije, negde ostalo u fijoci, u arhivi, zaboravilo se, to je krupna stvar. Vrlo je dobro da su sada na poslu organi koji će tih 100 miliona da ostvare, a ja se nadam da neće biti samo 100 miliona, da će biti i više da ih stvore. To će biti jedan lep prihod, a podbacivanje prihoda koje neminovno mora po ovom projektu da nastane, g. Ministar finansija će na taj način da otkloni. Ali on je tim kontrolnim organima dao prava neke tajne policije. Ona može da se pojavi i kod pojedinaca i da vrši pretrese. Ja ću biti g. Ministru vrlo zahvalan, ako se to izbegne, ali ti kontrolni organi mogu da se pojave kod vas, da vam pretresu korespondenciju, da pregledaju arhivu, a ako nemate poslovnu prostoriju, mogu da se pojave i u stanu i da vas stave pod istragu. Ti se sada brani i dokazuj kako hoćeš. To liči na priču o debelom zecu koji je pobjegao u Madarsku, — vi se te priče dobro sećate. G. Ministar finansija možda je imao neke konkretne slučajeve pred očima, ali on je trebao da se zadrži na tim konkretnim slučajevima a nikako da uopštava. Išao je mnogo daleko, ja mislim da je išao preko granice koju opšta pravna sigurnost, u koliko je još u ovoj zemlji ima, dozvoljava.

Gospodo, mi vidimo prema projektu budžeta da se predviđa 460 miliona zemljarine, dok je po Završnom računu za 1936/37 godinu postojalo 434 miliona dinara. Prema tome, i ova priča o rasterećenju našeg seljaka cifarski ne može da se potvrdi, nego vidimo da je zemljarina ostala u celokupnom iznosu, pa je ona za nekih 8% i povećana. Znatno je povećana i kućarina. Po završnom računu za 1936/37 godinu naplaćeno je iz ovog naslova 275 miliona. Sada se predviđa punih 65 miliona više, dakle 340 miliona. Ja sam ovde podvukao tu parefakciju, što je jedna golemo nepravda. Ljudi su lišeni mogućnosti da jednim stvarnim postupkom dodu do toga prava, jer oni imaju da se otvoreno žale na Finansisku direkciju, a Finansiska direkcija naplaćuje taksu i može žalbu da odbije bez ikakvog obrazloženja. G. Ministre, verujte, na terenu ima mnogo zle krvi i zle volje baš zbog takvog postupka. Ja mislim da Finansijska direkcija, poreska vlast, u svakom slučaju mora da obrazloži zbog čega je i na osnovu čega se vrši parefakcija, a ako ima žalbi i osnovanih prigovora protiv toga, ona treba da o tome vodi računa. Gospodo, da je smanjena i društvena poreza, da ne govorim o porezi na neženjene, koja ne igra veliku ulogu, to dokazuje kakvo imamo stanje u ovoj zemlji. Mi imamo više kod tečevine, više kod kućarine, više kod službenika i kod rentne poreze. Ukupan efekat prema ovom Završnom računu bio je 26 miliona, i kad ne bi bilo jačeg naplaćivanja dugovane poreze, koja iznosi 65 miliona, g. Ministar ne bi mogao da ostvari efekat koji je stvarno postigao. Dalje, od Završnog računa na ovom projektu skaćemo kod neposredne poreze od 1.500 miliona na 1.687 miliona, isto kod poreze na poslovni promet povećava se sa 85 miliona dinara od tekućeg budžeta. Gospodo, to je poreski oblik koji komplikovan kakav je pogađa i one male posjednike. Ja ću da vam navedem jedan primer naročito što se tiče našeg seljaka, malog šumskog posednika. Da vidite, g. Ministre, kakva je pogrešna praksa koja se na osnovu komplikovanih propisa vrši. Jedan šumski posednik ima nekoliko hek-

tara šume i on svoje sopstveno drvo nosi na pilanu da se preradi, da može od toga da izvrši opravku zgrada i na pilani mu se naplaćuje 5%. Vi ćete kazati da to nije na zakonu osnovano. Da, g. Ministre, ali se u praksi tako čini, jer postoji propis da drvo koje dolazi na pilanu ima da plaća 5% skupnog poreza. To je jedna pogrešna primena i mi znamo da bi trebalo na pilani da se to ne naplaćuje. Međutim, stvar nije takva i trebalo bi da se to izbegne. Pilana se boji komplikacija i kažnjavanja i tako naplaćuje to na teret šumskog posednika, malog seljaka, a ovih ima u Dravskoj banovini ništa manje od 130.000. Naplaćuje se 5% vrednosti od vrednosti drvene grade koja se nosi da se za sopstvenu upotrebu preradi. Ja vam, g. Ministre, skrećem pažnju na to i ako nalazite za umesno molim da to ukinete. Ja mislim da ćete uvideti da ova praksa od Vas nije bila tako zamišljena, niti je sa Vaše strane postojala namera da se ovakva praksa i dalje produžuje, pa Vas molim da preduzmete ono, što je potrebno, da se ta praksa u buduće ukine.

Gospodo, imamo trošarine. Trošarine su povećane za 65 miliona dinara. To je jedno krupno pitanje koje nam se nameće i o kome u prošlog godini nismo mogli da govorimo, jer smo bili stavljeni pred svršeni čin. Tu je pitanje ključa za raspodelu onih 100 miliona dinara za banovine, po kome se određivalo, da 80% dobiju takozvane pasivne banovine, a među pasivne ubraja se i Moravska banovina, koja nije pasivna, međutim, Vardarska, koja je mnogo više pasivna, ona spada među ostale banovine koje participiraju samo sa ukupno 20%. Ja sam već imao prilike da na vas apelujem i da vam kažem da je onaj ključ apsolutno neodrživ; on je jedna nepravda i ja mislim da se ne može da ostane pri tome ključu dalje. Gospodo, vidite Dravska banovina ostvaruje svoj budžet i ona mora da plaća trostruki porez jedne druge banovine. Ja ovde ne plediram za to da i druge banovine povećaju svoje prireze, ali taj ključ mora da se revidira. Iako u načelu pristajem na to da ima pasivnih banovina i da tako zvane aktivne treba da daju za te pasivne krajeve, ne može se tražiti da one od jednog dinara daju 80 para za druge banovine. Ne mogu se složiti sa ovakvom finansiskom politikom zbog toga, jer u sadašnjim amandmanima postoji ovlašćenje za Ministra građevina da donese Uredbu sa zakonskom snagom o putnom fondu. Taj zakon već nam je nagovešten, on je na istoj nepravdi bio izgrađen i on je predvideo tako isto ključ za raspodelu na pojedine banovine. Gospodo, exempla trahunt, znači, primer koji je dat privlači i druge. Ja ne vidim ništa u ovome budžetu da je Vlada sklona da svoje rešenje u tom pravcu menja, i to je već jedan od krupnih razloga da se sa ovakvom finansiskom politikom ne možemo složiti.

Gospodo, što se tiče trošarine g. Ministar je pravdao da neće biti veća trošarina, ali je on sam sebe morao da koregira kad je govorio o svoime resoru, o svojim privrednim preduzećima, jer je tu morao da nam pročita pasus o državnim šećeranama i morao je da konstatuje da ima mnogo šećera na stovarištu. Da li je to zbog toga; gospodo, što narod ne voli šećer, što ljudskoj ishrani ne treba šećer, ili zbog toga što je šećer današnjom trošarinom i suviše opterećen pa ne može da se konsumira. (Ministar finansija *Dušan Letica*: Baš šećera ima malo!) Ja sam čuo Vašu konstataciju; ja ću još jednom govoriti o tome.

Sad, gospodo, dolazim na taksu. Takse, to je najkomplicovanija materija u našem zakonodavstvu, i ako se kod raznih referenata obaveštavate o jednom istom pitanju, vi ćete dobiti tri razna obaveštenja. To je samo jedan primer koji možete na samim poreskim uredbama da proverite. Gospodo, ako je takva situacija, ja mislim da bi trebalo da se učini ono što je učinio g. Ministar saobraćaja, naime da je našao da je naša železnička tarifa toliko komplikovana, toliko stvarno udešena za smicalice, da se rešio da tu tarifu uprosti. Prema tome, i ovde bi trebalo izvršiti jedno uprošćavanje tih propisa. Ja mislim da je to jedan od neophodnih poslova, koje bi trebalo Ministarstvo finansija da prebrine.

Gospodin Ministar finansija u Finansiskom odboru kazao nam je prilikom obrazloženja amandmana da povećanje ovih taksa iznosi samo 30 miliona dinara. Međutim, ovde u projektu prihoda mi vidimo da to iznosi 111 miliona dinara. Ja ne tvrdim da je to sve od novih taksa, može da bude možda i nešto veći promet već postojećih taksa, ali prihod od ovih povećanih taksa, koje se sa amandmanom uvode, biće znatno veći nego nagoveštenih 30,000.000. Naročito, gospodo, sudske takse, koje se penju za celih 50%, to je jedan korak gde je g. Ministar finansija prešao granice i koji ne bi iz prostog razloga pravne sigurnosti i mogućnosti dobivanja pravde na sudu mogao biti dozvoljen. Ja sam za to apelirao na njega i rekao još onda, da je otišao daleko, ali verovatno je da je on iz finansijske nužde, u kojoj se danas nalazimo, morao ovako krajnjoj meri da pristupi.

Isto tako, visoko je i jako opterećenje poslovnih krugova, jer su sve takse, koje su u vezi sa carinjenjem robe i sa železničkim prometom, povećane. Lepo nam je rekao da ovo čini stoga, da to dovede u sklad, pošto su pretstavke vlastima povećane od 5 na 10 dinara, a taksa na deklaracije od 7,50 din. na 10 dinara.

Ja razumem gospodina Ministra, ali to povećanje taksa na deklaracije kod carinjenja malih artikala i sitnih poštanskih pošiljaka, to je danas preterano skupo, i ja verujem da gospodin Ministar, preopterećen poslovima, nema mogućnosti da se prošeta pa da vidi na jednoj carinarnici, koja prima 300—400 paketa dnevno, čija vrednost nije veća od 40 dinara, da su te takse poštanske, carinske i posredničke veće nego što roba košta. Ja moram da skrenem pažnju da se i ovde nije vodilo računa o tim sitnim pošiljkama i da će to biti jedan veliki udar, koji će u pograničnom prometu dovesti do kriumpčarenja robe u ovom sitnom prometu, a od toga gospodin Ministar nikoliko neće imati koristi, niti mu to može ići u račun.

Gospodo, ja imam da učinim jedan niz napomena o samoj taksenoj politici. Gospodin Ministar finansija sad je povećao mnoge takse, ali nije uspeo da izjednači takse na službeničke ugovore. Te takse i danas još diferenciraju. Tako, na primer, na teritoriji bivše Slovenačke opštinski nameštenici i drugi privatni nameštenici moraju da plaćaju trostruki iznos svojih godišnjih beriva, dok se ovde na teritoriji Kraljevine Srbije i Crne Gore od jednogodišnjeg beriva naplaćuje samo 1%. Za naše je, dakle, nameštenike trostruka taksa, i ja ne znam čime bi gospodin Ministar finansija mogao ovo da pravda.

Ja hoću da skrenem pažnju gospodinu Ministru, kad se izjavi žalba Državnom savetu, da on tu žalbu odbija sa motivacijom da mora tako da postupi, jer

tarifni stav 20 Taksenog zakona nije proširen na celu Kraljevinu. Državni savet sa formalne strane ima pravo, ali je gospodin Ministar odgovoran što se tako diferencirano tretiraju nameštenici. Stoga ću ja biti slobodan da mu predam jednu pretstavku, kako bi on ovu stvar izvidio i preduzeo potrebne korake da se ta stvar reguliše kao što treba. Ja nalazim, da nije ni malo opravdano da se danas, kad je poresko i ostalo zakonodavstvo u zemlji izjednačeno, da se danas vrši ovakva diferencijacija.

Mi imamo danas i jedan drugi poreski problem. Vi znate da je gospodin dr. Korošec izvodio razne komasacije i korporacije. Tako je on u okolini Ljubljane prisajedinio Ljubljani više okolnih naselja i ljudi iz tih naselja, dok nisu bili u sastavu sa Ljubljanom, koji su imali novih zgrada i bili oslobođeni poreza na te zgrade za 20 i više godina, danas ti ljudi, od kad su ova naselja korporirana Ljubljani, moraju plaćati porezu na ove zgrade. Ja ne znam sa kakvim se pravom od njih ta poreza traži. Oni su po tada važećim zakonima stekli pravo na oslobođenje poreza i njima ne može niko sada to pravo osporiti i poreći. I to je jedno pitanje koje spada u ovo zaglavlje o kome sam govorio: da je naše zakonodavstvo tako komplikovano da se na svaki slučaj mogu da primene razna tumačenja i razni postupci. A to nije u Vašem interesu, gospodine Ministre, jer ste Vi autor, Vi ste onaj koji je izvršio izjednačenje našeg poreskog zakonodavstva, i ja na Vas apelujem da povedete računa da se ovakve anomalije, koje se kod nas dešavaju, sasvim iskorene.

Kod naših računskih taksa imamo opet jednu stvar koja pokazuje koliko je naša administracija nedosledna. Administracija ovde upravo radi pravilno, ali ja mislim ovde na onoga koji je spremio projekat za primenu ovih pojedinih taksa. Kad je računski taksa bila 10 ili 20 para, onda je bilo i razumljivo da su pojedine kazne mogle iznositi pedesetstruko od iznosa računski takse, ali kad se ta taksa računski sada povećava i kad iznosi mnogo više, onda ne može ostati i dalje ova kazna pedeset puta veća. To pitanje treba da se reguliše pravilno. Ja mislim da u svakom slučaju treba da ostane ona ista visina kazne kao što je bila i ranije. Ja bih molio gospodina Ministra da se i ovo pitanje, koje je verovatno u brzini poslova propušteno, pravilno reguliše, da se sada naknadno reguliše kao što treba.

Ima još jedna pojava na koju moram u ovoj prilici da skrenem pažnju. Mi smo, gospodo, dozvolili jednu veliku anarhiju u pogledu opštinskih trošarina i taksa. U Dravskoj banovini, ne znam da li na potstrek sa neke strane ili iz nekih drugih pobuda, tek u Dravskoj banovini nastao je jedan pravi juriš od strane opština na industriju. Tamo se danas uvodi trošarina na naftu, koja služi za pogonski materijal, na pamuk i na sve druge sirovine, koje prema raspisu Ministra finansija od 28 decembra 1936 godine ne bi nikako smele da budu pogodene. Nije ni u interesu privrede da se ova trošarina primenjuje na sirovine i na polu-fabrikate, kad se zna da se sa tim proizvodnim artiklima mora da konkuriše i sa stranom robom, koja je od svega toga oslobođena. Ja Vam skrećem pažnju, gospodine Ministre, da se opštine ne pridržavaju Vašeg uputstva i ja ću stoga biti slobodan da Vam i u ovom pogledu predam jedan potsetnik, jer su to, gospodo, stvari koje idu i preko državnih granica. Na primer, u opštini Litiji naplaćuje se 5 dinara od sto kila pamuka, jer se tamo nalazi jedna predionica pamuka a naplaćuje se i na po-

gonski materijal, koji se upotrebljava u industrijske svrhe, pedeset para od sto kilograma. Isto tako opterećuju i ugali, pa električno osvetljenje na kilovat 10 para i na uvedene mesne proizvode 100 dinara od 100 kilograma. Pa to je, gospodo, jedan čitav mali carinski rat i sigurno su to takvi ekscesi koje ni sam gospodin Ministar ne može da želi, i ja nalazim da će on imati interesa da tu gospodu uputi na granice koje su dopuštene.

Carinski ažio u međuvremenu je povećan i prema ovome projektu imao bi da da 120 miliona, tako da bi bili ostvareni ovih 295 miliona, koliko se od direktnih poreza očekuje.

Gospodo, to su sve stvari koje se tiču direktnih i indirektnih poreza, a kod monopola mi vidimo da kuraž gospodina Ministra finansija za povećanjem nije bila toliko velika, tako da se tu zadovoljio samo sa 4% povišenja u iznosu od 88 miliona dinara.

Sad prelazim na državna preduzeća. Gospodo, tu ima zakon kojim se reguliše finansijski odnos prema tim pojedinim preduzećima, dok se gospodin Ministar lišava mogućnosti prihoda na jedan način koji obzirom na njegove velike potrebe u finansijskim sretstvima ne bi bio toliko umesan. Da je gospodin Ministar finansija ukinuo taj § 76 ili tu negde oko 80-tog paragrafa u Zakonu o neposrednim porezima, i da Poštanska štedionica, Hipotekarna banka i Narodna banka plaćaju porez, ova poslednja kao akcionarsko društvo, a one prve po principima obavljenog prometa, on bi svakako morao da prode mnogo bolje nego što danas prolazi.

Gospodo, mi vidimo da je kod Državne hipotekarne banke ove godine prihod smanjen za 10 miliona, to je obzirom na smanjenje kamatne stope. Poštanska štedionica pokazuje po Završnom računu ove godine 120 miliona bruto zarade, ali u tom Završnom računu pokazuje da će državi dati svega 34 miliona, dok se u projektu koji je pred nama predviđa 89 miliona dinara, dakle, znatno veća cifra. Stvarno, prihod nije takav, jer mi plaćamo Poštanskoj štedionici, koja daje vrlo niske kamate, a imaćima čekovnih računa i nikakvu kamatu, mi plaćamo ženerozno 5%. Dakle, od tih 34 miliona, koje od nje dobijamo, vraćamo joj u vidu kamate 32,000.000 dinara, dakle, jedan vrlo loš posao za državnu kasu i za državne finansije.

Gospodo, 300 milijardi prometa koje Poštanska štedionica učini i kod ovakvog fiskalnog postupka prema svojoj klijenteli i kod onoga monopolisanog stava koji ona ima, i s obzirom na to da se njen promet obavlja od strane poštanskih nameštenika bez ikakve nagrade, dakle, bez ikakvih troškova za Poštansku štedionicu, te cifre trebale bi da stoje sasvim drukčije. Ja nalazim da gospodin Ministar finansija ne bi morao davati baš 5% za ovaj zajam koji je bio prinuden da zaključi za pojačanje svog obrtnog kapitala, a koji je sada konsolidovan; tu je, s obzirom na kamatnu politiku koju taj zavod vodi i kamatnu stopu koja uopšte danas postoji; tu je bilo dovoljno i 4% i to bi bila jedna vrlo lepa ušteda za naše finansije.

Gospodo, i kod Narodne banke nije u skladu sa privilegijama koje taj Zavod od države ima, ono što ona kao participaciju daje državi udela od svoje zarade. Bruto dobit koja je pokazana, prema izveštaju od 6 marta, kod Narodne banke iznosi 136 miliona, čista dobit 56 miliona; od toga dobija država svega 14 miliona, akcionari 24 miliona dinara. A kod vrhovne državne uprave vi ste videli da država plaća

Narodnoj banci i drugim ustanovama, u glavnom Narodnoj banci, 90 miliona dinara po provizijama za obavljene poslove. Ja mislim da bi Narodna banka imala uvek računa da te privilegije koje ona uživa, da i bez provizija ili sa manjom provizijom obavlja te poslove za državu, naročito kad joj je povereno vršenje celokupnog platnog prometa sa inostranstvom. Ja se ne bih mogao složiti da se sa 39 miliona povećava ovaj račun, već smatram da je i tu trebalo da se malo uštedi. Celokupna režija Narodne banke je 39 miliona i mi upravo sa ovim provizijama koje joj i dajemo izdržavamo taj Zavod tako da mi od bruto dobiti plaćamo tri četvrtine. Ja mislim da ne treba biti toliko ženerozan, kad se zna kako se i za najsitnije iznose maltretiraju naši građani, a onda bi na drugoj strani trebalo voditi računa da i oni koji imaju velike zarade doprinose srazmerni deo državnim prihodima.

Gospodo, ja sam već jedanput kazao, ako bi bilo prosperiteta da bi on trebao da se vidi i u industriji koju gospodin Ministar ima u privrednim preduzećima. Gospodin Ministar mi je tada odgovorio: Ja zato ne pokazujem veći efekat od tih preduzeća, jer neću da potkupljujem te artikle nego zadržavam iste cene.

Nije to obrazloženje sasvim dovoljno i ne bih mogao da se složim sa njim. Na primer, kod Državne štamparije, vi znate da je ona spremila jedan projekat da dotuče ostala štamparska preduzeća, kojih ima u državi i za koju je investirano preko 40 miliona dinara. Mi vidimo kod monopolskih obrazaca da se ostalo po novom projektu i Završnom računu za 1936-37 godinu na cifri 13,500.000 dinara. Kod fabrike šećera na Čukarici po Završnom računu i novom projektu za 1938-39 godinu jednaka je cifra 4 miliona dinara, dakle nikakvog napretka. Ali zato je interesantno kod Državnog dobra Belje. Pošto se govori kako je poljoprivreda ipak u poboljšanom stanju, državno dobro Belje neće da potvrdi tu tezu, nego po Završnom računu pokazuje 108 miliona prihoda, a prema projektu sada 99 miliona dinara, dakle čak i neko nazadovanje. Ceo resor Ministra finansija, što se tiče njegovih privrednih preduzeća, pokazuje po Završnom računu 299 miliona i sada po ovom projektu 292 miliona. Dakle, hoću da kažem da ta privredna preduzeća, koja imaju dapače još vrlo velika preimućstva i monopolske pozicije, ne mogu da potvrde tezu gospodina Ministra finansija.

Sada, gospodo, da idem na ostalo, gde ja osporavam, kao izvestilac manjine, realnost prihoda. Prvo su pošte. Završni račun pokazuje 459 miliona dinara prihoda. U deset dvanaestina tekuće godine bilo je prihoda 416, a dodajmo dve dvanaestine, to je 83 miliona, onda izlazi 499. To bi bilo za tekuću godinu, a projekat predviđa 661 milion. Ja ne vidim po ovom programu radova, po ovom razvitku resora dobit, i pored toga što se sa 40% čista dobit eksploatiše, taj resor je na veliku štetu resora, a i na veliku štetu privrede, što moram naročito da naglasim, jer ne vidim mogućnosti da bi se 102 miliona, koliko se vidi raspon povećanja na ovom budžetu, da bi se to moglo stvarno ostvariti.

Imamo drugi resor. To je Ministarstvo šuma i rudnika. Završni račun pokazuje 257 miliona, u tekucem za deset dvanaestina 344, dodajmo dve dvanaestine od 68,500.000, izlazi 413 miliona, a predviđa se 680 miliona. Dakle, za punih 167 miliona više nego što pokazuje tekući prihod.

Gospodo, da ima ožvljenja privrede, ono bi već danas postojalo. Nema ni mesec dana koliko nas odvajaju od budućeg budžeta i nema nikakvih bitnih elemenata mogućnosti poboljšanja i promena situacije da bi se ovakve cifre mogle da prave. Ja moram da skrenem pažnju, ja sam to ranije izneo kod rasprave Ministarstva šuma i rudnika, da se kod šuma ostvaruje svega 81% od predviđenih cifara, a sada se još povećava i to na sledeći način: U Završnom računu šume su dale 89.9 miliona dinara, a u tekućem predviđeno je 117 miliona, a ostvareno je za deset dvanaestina 79,900.000, i sa novim skače odmah na 141 milion.

Gospodo, mi ćemo doživeti ovde opet jedan krah, tako isto razočarenje koje smo imali sa »Šipadom«, da je država morala da otpiše 80 miliona. Ne samo što je izgubila 30 miliona dinara na šumskim taksama, nego je morala još 70% na izgubljenju šumskoj taksi da briše ostalih nenaplativih potraživanja.

Pa ni kod ruda posle sloma cena metalima, koji traje i dalje, nemojmo da se zavaravamo, da se on zaustavio, on ide i dalje, pa ne vidim mogućnosti da postignemo cifru od 135 miliona dinara, koliko se predviđa. Završni račun pokazuje 257 miliona, u tekućih deset dvanaestina ostvareno je 294 miliona, dodajmo dve dvanaestine, a to je 53 miliona, izlazi 315 miliona, — ni 118 miliona ispod predviđene cifre.

Gospodo, može da se predvidi jedan nov raspored ugljena, da se državi nešto više liferuje za željeznice, može i za Zenicu, ali to ne može da izbacuje cifre, koje su bile ovde predviđene.

I kod socijalne politike tako isto vidimo, da Završni račun iskazuje prihod u tome resoru 39 i po miliona dinara, u tekućih deset dvanaestina 29,9 miliona, dodajmo dve dvanaestine, to je 5,9 miliona, izlazi 35,8, a predviđeno je 62 miliona.

Gospodo, ja ne vidim da bi se mogle ove cifre ostvariti ovako kako su predviđene.

Gospodo, ja neću da ulazim u politički deo ocene toga budžeta. Moj interes bio je da se zadržim na analizi ovoga računskog dela finansijske politike u najužem smislu stvari. Ja mislim da sam prikazao dovoljno celu situaciju. Ali nije težište stvari samo u tom računskom delu ovih prihoda, nego je važna ova druga stvar, a to je ova stvar izdataka iz Finansijskog zakona. Gospodo, ovde se izgubila svaka mera, svaki osećaj za granice, koje su u siromaštvu Jugoslavije i u tim skućenim privrednim prilikama, u kojima živimo, ostvarljive.

Završni račun pokazuje milijardu i po izdataka po odredbama Finansijskog zakona. Ovo je račun koji je tekući. Te cifre ne znamo, mi ćemo je do godine saznati, ali je sigurno da ona neće biti manja od Završnog računa koji nam je predložen. Za novi Finansijski zakon ova se cifra penje i dalje. Tu može biti diskusije, jer ima raznih vidova ovlašćenja, nešto je za nabavku za kredit, da se predvidi u budućem budžetu dotični kredit, nešto je u vidu toga, da se zadrži od državnih prihoda koje bi trebalo Ministar finansija da dobije, a neki su bazirani na direktnim zajmovima, za koje ne znamo da li ima pokrića i vrele prihoda za službu tih zajmova, neki su stvarno bazirani na tome da se podrže izvesni fondovi, tako je na primer Zdravstveni fond itd., dakle, ima najheterogenijih načina operacija za izvršenje tih ovlašćenja, ali ukupna suma, gospodo, tako je zamašna, da mora da ide daleko preko intencija i

interesa gospodina Ministra finansija, i jedanput mora da se svali na glavu nekome i to na glavu onome, koji plaća u ovoj zemlji. A te cifre su zaista takve prirode, da se ne možemo s tim složiti, i da je opravdan stav, kontrolni kritički stav opozicije, ako kaže svoju reč, ako prigovara i ako ne odobrava ovakvu finansijsku politiku, jer ona mora neminovno pre ili docnije da doživi svoj slom.

Danas je u pitanju samo interes ove Vlade, da ovaj slom koji je neizbežan, koji je tačno predvidiv, odgodi većtim operacijama, da se sruši kuća kada ona bude izašla iz nje. (Odobranje na levici).

A, gospodo, ni ova stvar nije dobra. To ukazuje na pomanjkanje osećaja odgovornosti. Mi vidimo da je g. Ministar imao borbu, kako nam je on sam kazao. Resori su tražili za dve milijarde više, pa je on morao da se bori sa njihovim zahtevima, ali su oni ipak uspeli da mu se popnu na glavu i preko glave, i najzad je morao da kapitulira pred tim zahtevima. Ja neću da ulazim u to koji su zahtevi bezuslovno potrebni i koji su opravdani. U ovom slučaju opravdani su zahtevi zemaljske odbrane, koji su van svakog spora i za koje smo mi uvek bili i bićemo dok zemlja postoji, ali ima i drugih stvari koje pored izdataka, nužnih i hitnih za zemaljsku odbranu, ne bi morale baš u takvom obinu i pod takvim uslovima da se sada u najvećoj žurbi pokušavaju ozakoniti, da bi se docnije mogle ostvariti.

Ja nalazim da ovi operati daleko premašuju našu mogućnost zarade i likvidnost poreskih obveznika i da je opravdan i osnovan stav opozicije da prgovori na taj način što glasa protiv ovakvog budžeta. (Odobranje i pljeskanje na levici)

Потпретседник Франьо Маркић: Реч има народни посланик г. Милан Петковић. (Гласови: Није присутан!) Пошто г. Петковић није присутан, сматра се да је одустао од речи.

Реч има народни посланик г. Јоца Георгијевић.

Јоца Георгијевић: Господо народни посланици, ја ћу да почнем тамо где је наш врло поштовани колега г. др. Мохорич завршио. Одајући пуно признање савесности и детаљности анализе тражених расхода и прихода са његове стране, ја имам ипак једну замерку да учиним а то је та, што је наш поштовани колега рекао да изгледа да сви приходи и издатци за читаве финансијске операције Краљевске владе данас иду за тим да отворе могућност даљег еквилибрања у сврху одржавања своје владавине, па када они буду отишли, нека се кућа, која се већ љуља, руши на онима који буду после њих дошли

Господо, ја морам да констатујем једну жалосну чињеницу да газдовање државним приходима у нашој земљи уопште никад није било друкчије. Од када пратим развој наших догађаја, наше привредне, наше финансијске политике, ја нисам видео ништа друго него вечито рапсодично одржавање стања, које из дана у дан све више гомила материјал, преко кога је после свакоме који долази на ред врло тешко да створи једну стабилну, једну солидну основу. Донекле смо, господо народни посланици, и ми сами криви за то, јер су и наши захтеви рапсодични, јер су и наши захтеви тренутни, јер и наши захтеви скачу са једног предмета на други и јер постоји и у нас тенденција са једне стране, да безусловно нападамо а са друге стране,

да безусловно бранимо финансијску политику Краљевске владе, уместо да спојеним снагама покушамо јаданпут овде у заједничком саветовању да установимо једну чврсту базу, једну непоколебиву базу, са које ни ова ни икоја друга влада под притиском мишљења и захтева Парламента не би могла да скрене, а то је коренита реформа у читавом финансијском и привредном животу наше државе.

Ја, господо, полазим при томе од начела да се мора једанпут да зна шта је оно што сме да се оптерети а шта не сме да се оптерети. Јер, господо, државни расходи нису данас више предмет слободне одлуке ни Краљевске владе нити, у неограниченом обиму, овога високог Дома. Оне су условљене у многим данашњим временом, данашњим духом времена, данашњим техничким напретком иза кога не смемо сувише да изостанемо ако нећемо да доведемо у ризик могућност опстанка читаве државе. Једном речи, на пољу државних расхода ми нисмо суверени владари својих одлука. Услед тога, не можемо више да будемо у неограниченој мери апсолутни господари нити расподеле државних прихода а ни односно установљења висине прихода односно оптерећења нашега живља. Једини терен на коме можемо још апсолутно суверено да одлучујемо је правилна расподела тих терета и правилна расподела тих терета у ономе правцу, како то структура и интереси наше земље захтевају. Јер, како та правилна расподела издатака још није једина али она је свакако најефикасније сретство за установљење једне равнотеже у државном буџету, разуме се, не подразумевајући под том равнатожем само цифре и таксе сабраних колона са једне и друге стране, него под правилном расподелом разумевајући све оно што има да се поштеди, а све оно што има да се добије да се узме у обзир.

Господо народни посланици, ми не смемо да заборавимо једно да је код нас већина нашег живља сељак, радник, мали занатлија и мали трговац. То су, господо, елементи који би требало, тако рећи, да буду поштеђени од пореза из једног простог разлога, што максимум њиховог прихода не дозвољава да они покривају данас голи свој живот. Не смемо да заборавимо да су то елементи који су оптерећени не само директним порезима него разним трошаринама, а за које они као минимум за своју егзистенцију морају да троше сав свој приход, јер код малог човека $\frac{2}{3}$ прихода иде на те трошарине, односно на опскрбу њиховог опстанка, а те две трећине које он троши погођене су баш оним консумним порезима и трошарином до којих не би смело да дође не само са стране државе у тој мери као што га данас погађа, него ни од автономних тела — самоуправа, као што су градови, Бановине итд. — И, први захтев који би могли са правом да поставимо одавде, био би, да се ускрати могућност тим самоуправама за необуздано газдовање и да им у том погледу Министар финансија не дозволи да стварају себи једну восту царинске тарифе него да им једном за свагда максимализира ставове њихове трошарине.

Господо народни посланици, не смемо да заборавимо да је, као што сам већ имао част неколико пута у овом високом Дому да изнесем, читав порески систем заснован на оптерећењу видљивог

националног иметка. Овај порески систем није ни приближно заснован на подношењу пореског иметка да би се лакше могли да поднесу терети него он је заснован на оном слободном капиталу, који флукуира, који има царинске и друге заштите, с чиме се на тај начин дозвољава да се прикривено зарађују милиони и извлаче добици под теретом ових законских оптерећења.

Ја ћу да укажем још на једну појаву. Развој наше националне привреде зависи пре свега од могућности извоза, тако да и док друге индустријске земље врше очигледно један демпинг у интересу могућности извоза њихових производа у нашу земљу, дотле смо ми у незгодном положају да у нашој пољопривредној производњи не можемо да вршимо никакав демпинг, јер се цене тих пољопривредних производа установљавају преко светских лијаца, које су често пута ниже него што износи сума производних трошкова. Тако и ту имамо највеће тржиште да створимо и очувамо рентабилитет. Ако га пак немамо, ми имамо да га створимо за све пољопривредне производе у вези са свим занатлијама, ситним трговцима и другим, који су десна рука пољопривреде, који сарађују с њом и који јој омогућују ту производњу.

Господо, ево вам једног примера. Ја нећу да се упуштам наново у проблем етатизације разних предузећа, као, на пример, шећерана, творница цемента, ако не из других разлога, а оно из разлога казне, што су деценијама палили, жарили и ускраћивали десетине, милионе па и милијарду динара државној благајни. Хоћу само да укажем на то да ограничавање оних граница до којих они смеју учествовати у добити у савезу нашег националног привредног живота, мора бити строго обележено и сваки онај капитал којему се то обележавање не допада, нека иде ван наших граница, био он страни или домаћи, — он мора да дође у чврст оквир строго повучених линија, преко којих не сме да коракне.

Ја вас уверавам да такав капитал, ако му је законским прописима на дуже времена обезбеђен правилан стабилитет његових послова, неће се клонити да дође овамо да ради и да поставља претеране захтеве. Што нема пак стабилности у нашој привредној политици то је, пре свега, рапсодичност у нашој држави. Мењају се, наиме, услови у производњи свакога дана, услед чега и настају захтеви неограничених прихода и неоправдане зараде.

Ми имамо још једну срећу при томе што имамо распоређен капитал на неколико стотина породица. Док се Рузвелт бори против захтева од 60 породица, а у Јапану се боре против захтева од 6 породица, које диктирају и услове мира и привредног просперитета читаве земље, дотле та ситуација код нас није тако страшна. Јер, господо, уколико је у више руку сконцентрисан и расподељен капитал утолико је он мање опасан. Зато ја и тврдим да док је код нас тај капитал расподељен на стотине породица, које се боре за читаву фалангу својих интереса, дотле тај уплив још није тако опасан, као што би био када би се тај капитал сконцентрисао у 6 руку. Тада бисмо пропали, јер би нам се онда просто диктирало.

Ево, господо, на пример, да пређемо на реалне случајеве. Иако нећу да се упуштам у детаљно

рашчлањавање нашег финансијског програма, дозволите ипак да укажем на један извор прихода, који још није оптерећен у овој држави. У Београду имамо страћара, које су вределе 1919, 1920 до 1926 године по 40, 50 и 70.000 динара, а данас вреде 7, 8 и 9.000.000 динара. Ја питам шта су власници тих страћара учинили да њихова вредност порасте на строструко и више? — Ништа! — Сваки порески динар који је ма и најмање уложен у пореску благајну за основни приход подигао је вредност ових страћара у Београду. Мука ситног и малог човека, његов рад и патња, здружено, подигла је вредност ових страћара у Београду, да са тим страћарама шпекулишу десет до петнаест година и уживају неопорезивање таквих кућа на штету оних, који морају да плаћају порез. Шта би држави фалило да узме петнаест до двадесет процената од тога или да оптерети тај пораст вредности са једним сталним теретом од кога би сваке године морао нешто да да. Тиме би га присилили да ограничи шпекулацију или би се лишили тих страћара и учинило би се једно дело крупног значаја за решење станбеног и социјалног проблема не само Београда, него и других градова, у којима су порасле те вредности. Онда би се тиме стоструко омогућила етажна својина, и тамо, где мали човек располаже са 50 до 60 хиљада динара, могао би да стекне једну кућицу, са собом и кујницом, итд.

Нећу да улазим у те детаље, само хоћу у великим цртама да укажем на њих и да укажем колико смо ми нелогични и колико има рапсодичности у нашем начину поступања. Ево најбољег доказа, — опет ћете рећи да непрестано о шпиритусу говорим, — али морам. Законом је подигнут капацитет, односно контингент творница шпиритуса на 170.000 хектолитара, што значи 1.700 вагона или повећање са 50%. Ја вас питам, да ли Југославија може све то да потроши? Нема те индустријске потребе. А оно, што је тражено да се тај шпиритус употребљава за мешање бензина, то је само претекст да се у овој години, где нема воћних дестилата, вина и ракије, продаје у томе виду. А колико се далеко иде ево доказа. Нису само ту шпиритари, него њихова организација преко које продају те своје производе у виду воћне ракије. Ево пресуде суда о таквом једном случају, где је Арко кажњен са 240.000 динара казне, јер је продао воћну ракију, где је био чист шпиритус. Он је распарчао и продао преко друштва „Алкохола“ у Загребу, у коме учествује са четврт милиона, а сад је 180.000 и то је опет отишло преко ове организације и тамо се зарађују милиони. Како се тамо ради и стварају неслободни извори прихода, што све иде на штету привреде, најбољи је доказ да се пече на малом казану, па ракија мора да има укус воћне ракије. А ако финанс каже да она нема укус воћне ракије, онда је изложен великој казни, коју не може да наплати. Међутим, када сипате ароматично уље, које се купује у дрогеријама, онда се са тиме може направити сто хектолитара ракије од чистога шпиритуса, јер ће и та ракија да мирише на воћну ракију, односно на оно уље, које је апотекар направио.

То не сме да се дешава! Исто тако не сме да се дешава да се преоптерећује онај сталеж, који стоји иза нашег сељака и производи и који држи друштво. Ето паушална течевина код малог занатлије, тај је паушал законом одређен на 300 дин.

А како се, господо, те заштите малог човека сироводе у пракси? Ја знам случајеве где је мали сирар који је ослобођен испод удара закона, и који треба да плати само мали паушал, оптерећен по 7 и 8 хиљада динара. Знам случајеве код занатлија кожара, за које је предвиђено у закону да се као база прорачунавања скупног пореза треба да узме непрерађена кожа, да се код њих за ту базу узима вредност готове робе.

Поред оваквих издатака откуда може мали ситни сељачки занатлија да конкурише са производњом великих творница са усавршеном механизацијом и све већом производњом, због чега и све трошарине и порезе лакше сноси. Прогресивни порез код нас још није у довољној мери проведен. Мали занатлија нема апсолутне границе минималног прихода који ће бити од пореза течевине поштеђен. У Грчкој до 25.000 динара прихода не плаћају порез. Код нас није заштићен ни онај који има 100 динара прихода од пореског оптерећења извесном течвином и другим крупнијим порезима. То су, господо, појаве које треба да тумаче мој став и које иду за тим, да се изврши правилан распоред пореза и да се створи могућност за здраво финансијско газдовање и задовољење свију потреба, које земља осећа и које ми овде из дана у дан рекламирамо. Али у данашње мутно време не само што није праведно ни паметно већ није ни пробитачно да се ти терети безобзирно наваљују на малог човека, који стварају врхунац социјалног незадовољства, јер данас сутра те масе малих људи ће нам требати. Не мислим да треба нарочито масе одуларити. Никада масе кад су имале сву власт у својим рукама нису паметно газдовале. Масе треба да воде паметни људи у разуман живот и да поставе границе њихових оправданих захтева, али не треба никада оставити одрешене руке алапливим милионима који газдују ситуацијом.

Колико се данас претерује са трошаринама градова и бановина, ја ћу да вам наведем један пример. Град Вршац увео је сада једну нову трошарину на мале штампане ствари: на плакатиће, објаве, итд. Та трошарина је толика да више износи него ли штампане и хартија заједно. И сада штампару не остаје ништа друго него да затвори своју штампарију. Он не штампа тамо неке велике новине па да има посла сваки дан. И ако штампа какве локалне новине то чини само једанпут недељно. Од тога он не може да живи. А штампане ових ситних ствари: плакатића, реклама, објава, итд., толико је преоптерећено трошарином да му то више нико неће поручивати. Тако то иде од хлеба па све редом, па се ето дошло и до модерних производа — рекламација и споразумевања са широким слојевима народа, до плакатића.

Имамо један други случај, а тај је са малим сељаком. Кад сељак са својим колама хоће да врши превоз робе са лађе на железницу, или са воде на неку страну, он мора да има обртницу да не би могао конкурисати шпедитеру. У закону је јасно речено да сељак са својом запрегом није везан ни за какве обртнице и да он може тај рад да врши као споредну зараду, а шта се у ствари у пракси дешава? Ја знам више случајева да су сељаци кажњени по две и три хиљаде динара на основу реферата финансија и жандарма, што су колама превозили грађу, даске, гвожђарије, итд., и

то чак и тамо где никада шпедитер не иде и где железнице нема.

Видите, господо, то је оно што не стижемо да средимо. Хиљаде ситних и крупних ствари, које би могле овде да се изложе и да се дискутују у оправдање овога става, који ја тражим и понављам: да државне расходе не смемо да смањујемо с обзиром на оне потребе, које нам наша ситуација, у кругу толиких других народа и држава, које нас окружују, намеће. Услед тога и државне приходе морамо да доведемо у склад и не можемо једноставно слободном вољом да их очекујемо.

Оно што смемо и можемо да урадимо, оно што нам намеће наша дужност, то је најсавесније испитивање могућности правилне расподеле тих терета. Да би пак сви ови захтеви могли да буду у извесним границама задовољени, да се не штети оно што треба да нам остаје увек најсветије, то је сачувати интересе масе нашега народа, која треба да служи овој земљи, која треба да је воли, да је чува и да је брани.

Ја бих вам, господо, могао много што шта изнети, али пошто поштујем парламентарни ред, а јасно је да ми је време истекло, ја вас молим да се за сада са овим задовољите. Моје сугестије нису хтеле да буду сувише детаљне. Оно што ја овде желим, то је само једно: да желим да се у томе погледу установи, једанпут за свагда, један разуман, један праведан правац, од кога нико, ма како се он звао, ма ко он био, неће моћи да отступи онда када га ми на то будемо присилили у интересу нашега народа и у интересу наше земље! (Живо и дуготрајно одобравање).

Потпредседник Радисав Вучетић: Реч има народни посланик г. Фран Зупанчић.

Fran Zupančić: Gospodo narodni poslanici, ova budžetska debata, vidim, umorila je sve narodne poslanike, a i samu Kraljevsku vladu. Kako vidimo, na kraju ove debate, sve manje je učešće i radi toga mislim da je u ovom razdelu prihoda potrebno samo da ukratko napomenem one važnije stvari, koje su još potrebne. Gospodo narodni poslanici, ja vidim da je ne samo Narodna skupština umorena, nego da je i atmosfera u unutrašnjosti naše zemlje, kao i u vanjskoj politici, takva. Svuda možemo zabeležiti i videti jednu veliku depresiju.

Kod rasprave ovog pretstojećeg budžeta sa strane opozicije bile su iznete i predložene važne sugestije i dati saveti Kraljevskoj vladi i resornim ministrima, ali one su većinom, sa malim iznimkama, odbijene. Odbijene su sa naglaskom kako postoji prosperitet u zemlji i kako možemo Vladi da povećavamo terete koje narod teško snosi. Ja naprotiv moram da konstatujem da to nikako ne odgovara stvarnosti u zemlji, nego čak šta više da je to što se danas tu radi jedan raskoš, da se uopšte ne poznaju prilike u zemlji i ne vodi računa o tome.

Kada su prihodi podignuti za 1.250.000.000 dinara već danas, a mi vidimo za iduću budžetsku godinu povećanje od 300.000.000 dinara, tako da će ovo povećanje biti progresivno povećanje budžeta, imaćemo ovo povećanje budžeta u nedogled.

Ne pita se od kuda uzeti, ne pita se narod, ne pita se seljak i siromašan radnik, ni činovnik, ni mali trgovac i zanatlija, ne uzima se to u obzir, već danas ovaj sitni narod drhće pod ogromnim teretima koji mu se sa sviju strana sve više i više navaljuju. Vlada,

kako se vidi, uopšte ne misli na rasterećivanje na finansisko rasterećivanje s obzirom na strašan ekonomski položaj u zemlji, a tako isto ni na političko rasterećivanje, jer nije ni u jednom ni u drugom pravcu preduzela nikakve pozitivne korake. Mi smo uvek naglašavali a i ja danas sa ovog mesta naglašujem da se mora uzimati onde gde ima a ne onde gde nema.

Potrebe siromašnih masa našeg naroda, njegove svakodnevne potrebe, sve se više povećavaju, a Vlada u tom smislu nije učinila ništa, niti ona ima smisla za ovakva pitanja. Što je skup šećer, benzin, ugalj, so, pogonsko ulje, nafta, električna, sve te sitne potrebe koje su potrebne širokim slojevima narodnih masa, sve to njih ne interesuje, pošto se oni koji o tome odlučuju kupaju u šećeru, kupaju u benzinu i svim drugim stvarima, ali onaj sitni mali čovek, ona stara žena kad hoće da popije šolju kafe i da baci jedno parče šećera, ona zna šta to znači, onaj sitni mali seljak to oseća i njega to boli na sve strane.

I takse se povećavaju i opet se kaže: To su sitnice! Jeste, to su sitnice za kapitaliste, za velike kartele, za banke, ali to nisu sitnice za onog čoveka koji treba da traži pravdu na sudu ali ne može da je nade zbog visokih taksa i često mali čovek usled toga odustaje i ne ide na sud jer kaže: Od kuda mi za sudske takse koje su tako ogromne!

A posmatrajte na drugoj strani kako se prihvodi stvaraju! Posmatrajte samo železničke tarife pa ćete videti jedan sistem koji nigde na svetu, osim kod nas, ne postoji, upravo tu nema nikakvog sistema. Kad treba Ministarstvu 150 miliona onda se jednostavno uzme tonaža i gde je najveća tonaža tu se udari, samo da se dođe do te sume od 150 miliona. Ne pita se da li to ta roba podnosi, da li narod može podneti. I tako imamo tarife koje nisu ni u kakvoj srazmeri sa robom. I često i najviše to pogada naše seljačke mase koje za podvoz robe moraju plaćati ogromne sume. Nikakvog sistema nema, iako smo davali sugestija da se preuredi tarifni stavovi kao u Zapadnoj Evropi. Tome se nije pristupalo. A uz to dolazi i rdava administracija.

Takode kod šuma i ruda mi smo gledali kako državna preduzeća ruše ogromne državne šume, koje će biti iskorenjene do poslednjeg stabla, ali stvarnog efekta i rezultata nema nigde, sve je pasivno. Stvaraju se mnogi tereti, nove takse i nove poreze u mesto da se iz ovih preduzeća izvlači novac. Ako se pogleda na gazdinstvo kod našeg posjednika, našeg seljaka, videće se da je šuma kod njega upravo štedionica, i da on izvlači zlato iz te šume.

Na jednoj strani vidi se raskoš i rasipanje a na drugoj strani svakog dana sve veće povećanje tereta. I to je prosperitet u našoj zemlji!

Kod eksporta vidite takode da Vlada na osnovu ovlašćenja svakog meseca dolazi sa novim merama kojima se onemogućava eksport i svaki trgovački prosperitet a naročito izvoz u inostranstvo. Ostale susedne države daju premije onima koji izvoze. U koliko je neko više izveo u toliko je više učinio dobra zemlji i u toliko veću premiju dobija. Medutim, kod nas se stvaraju zapreke, stvaraju se zapreke i od strane Narodne banke sa njenim kursevima koji nisu jednaki sa kursevima na stranim berzama i svetskim pijacama. Takav imate slučaj sa nemačkom markom koja na berzi notira 17.60 dinara, kako je to postavila Narodna banka, dok je njen stvarni kurs bio prošle godine skoro 11 dinara. Stvara se neizvesno

stanje tako da niko ne može da preduzme ništa dobro u prilog eksporta nego sve ostaje u rukama kartela tako da naša nacionalna industrija i trgovina svakog dana sve više propada i prelazi u ruke doseljenih Jevreja kojih ima toliko u našoj zemlji.

Pa da vam iznesem još jedan slučaj, radije se dopušta da roba i propadne ako Narodna banka ne može uvek da dobije. Prošle godine posečeno je u Bosni i Hercegovini, u Srbiji i u drugim krajevima vrlo mnogo orahovog drveta, drveta koje je najskuplje i koje se upotrebljava za furnir i za naoružanje, za izradu kundaka it.d., posečeno je oko 30.000 kubnih metara. Ali šta se desilo? Zatvorene su granice. Pa šta je došlo onda? Mi pitamo zašto su zatvorene granice a nama se kaže: zbog toga što nam treba drvo u zemlji. Međutim dokazano je da bi potrošnja u zemlji deset puta mogla biti pokrivena sa ovim što je posečeno, pa se ipak ne dozvoljava izvoz, nego se traže zlatne devize, slobodne devize za ovakvu robu koja zbog toga ne može da bude izvezena i danas već drugu godinu leži po našoj zemlji ovo drvo i onda ovom seljaku ta roba propada a na njega se navaljuje sve više poreza i taksa.

Tako stanje je i danas, i protiv toga su sve stručne organizacije preduzele korake, ali ništa se nije uspjelo pošto je Narodna banka država u državi.

Tako vidite da se zbog ovakve jedne uprave, seljak i narod seljački nalazi danas u jednom očajnom položaju u kakvom još nikad nije bio.

Egzekucija, gospodo, mogu vam reći, vrši se po celoj zemlji, i ja, gospodo, znam jednu opštinu u mom srezu koja ima 4000 stanovnika, da se u toj opštini 200 seljaka nalazi pod egzekucijom. Kakav je to prosperitet naroda ako seljaku svaki dan dođe egzekutor i prodaje mu: stoku, zemlju, kuću i sve drugo? Međutim, juče smo čuli u Finansijskom odboru da se donosi jedan amandman koji ide za tim da se tome narodu izide na susret, a naročito onome koji živi 50 kilometara daleko od granice, a to je Vojvodina i severna naša granica Slovenačke, u kom se pojasa vrši najveći broj egzekucija, jer se svaki dan prodaju imanja na javnim dražbama. Sve ovo Vlada je uvidela i sa ovim amandmanom priznala. Ovim amandmanom Vlada samu sebe tuče i dokazuje da prosperiteta u zemlji nema. Možete misliti, gospodo, kako je lepo obezbedena severna granica naša sa ovakvim socijalnim prilikama koje sam izneo! I baš, gospodo, kad smo u ovakvom položaju, dolazi Hitler kao voda jednoga naroda od 70 miliona duša, dolazi na Karavanke, na našu granicu, i možete misliti kakav je naš vanjski položaj! Zauzeta je sada od Hitlera Koruška, ona zemlja koja je uvek bila naša.

Потпредседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, то нема никакве везе са државним приходима.

Фран Зупанчић (nastavlja): Govori se mnogo ovde kako se radi ekspeditivno i sa filmskom brzinom. Međutim, danas kod ovog krupnog preduzeća od strane Hitlera i nemačkog naroda od 70 miliona duša, sa naše strane ne preduzima se ništa. Kod nas je stvorena, gospodo, na granici moralna zbrka i narod je postao apatičan, kada sve to gleda šta se oko njega dešava.

Kao što ste videli, gospodo, ja sam ovde izveo nekoliko sugestija i nekoliko primera iz kojih se jasno vidi šta bi naša Vlada trebala da uradi da se narod rastereti od dosadašnjih velikih tereta i da se

učini kraj ovoj depresiji koja danas vlada. Kako Vlada sve do sada nije ništa preduzela u tome pravcu ja, razume se, ne mogu imati u nju poverenja, pa stoga i izjavljujem da ću glasati protivu ovih budžetskih razdela. (Odobranje na levici).

Потпредседник Фрањо Маркић: Има реч народни посланик г. Шериф Воца-Бећировић ради личног објашњења.

Шериф Воца - Бећировић: У овогодишњој буџетској дебати нисам имао потребе да учествујем, јер сам имао и имам пуно поверење у владу г. др. Милана Стојадиновића. Имао сам и имам поверења у ову Владу, јер су у њој још г.г. Коронешец и Спахо и остали први сарадници г. др. Стојадиновића, за које знам да ће све што је на дневном реду у држави државнички и решити. За мој срез и за читаву Јужну Србију аграрно питање је од изванредног значаја и док ми очекујемо са пуно вере да ће се то питање решити онако како то општи интереси државе и интереси аграрних интересената доле на југу налажу, дотле су се овде, господо, у овоме Дому чули, за време дебате о буџету, и такви предлози и таква гледишта, да ми као потпуно лојални и одани држављани ове земље и као Арнаути не можемо преко њих да пређемо ћутке.

Општи интереси државе налажу да аграрно питање не погађа народне масе. Интереси аграрних интересената изискују да се ти људи не драже и озлојеђују, да се у црно не завијају хиљаде и хиљаде народних домова. Кад ово кажемо, ми верујемо да ће Краљевска влада о овоме водити рачуна и једном праведном ревизијом целокупног рада на аграрном питању на Југу поправити зло стање, које су, спроводећи аграр, створиле раније владе у нашој држави. (Одобравање).

Господо народни посланици, док Арнаути у том очекивању чекају бољитак, док у томе ставу не траже ни асфалтне путеве, ни железничке, ни авионске везе, не траже службе, не иду у прошњу и не очекују ни са које стране пензије и туђе земље, да би их давали у наполице, него сами обрађују своје земље и лојално служе Краљу и држави, овде су се чули гласови да треба раселити Арнауते. И наш друг г. Секула Зечевић из нео је овде и неке разлоге због којих треба раселити Арнауते. Само, хвала Богу, он не припада Владиној већини, али његов говор увредио је све Арнауते, увредио је 600.000 душа, увредио је стотине и стотине Арнаута, гардиста, који сваке године служе у Краљевој Гарди свој рок и верно чувају нашег младог Краља и Његов Светли Дом и државу. (Живо одобравање и пљескање код већине). Зашто су онда Арнаути сумњиви и зашто их треба раселити, кад и Арнаути знају за ону Шантићеву песму „Остајте овде, сунце туђег неба неће вас гријати, као што ово грије“, а Арнаутима је свакако друго небо туђе и они су у бојевима код Београда, Смедерева и Пожаревца 1914 и 1915, па и за време отступања српске војске показали и доказали да су своју судбину везали за судбину српског, за судбину југословенског народа и државе, на челу са народном династијом Карађорђевића. (Живо одобравање и пљескање код већине).

Одбијам сумњичења друга Секуле Зечевића, одбијам их у име свих Арнаута који живе у нашој Југославији и питам вас: ко виде Арнаутина да проси, ко чу да је Арнаутин покрао кога, ко зна да који било Арнаутин има пензију или писарску службу, а о инспекторској и начелничкој служби и да не говоримо? Тражи ли Арнаутин болнице, санаторијуме, железнице и остала средства за напредак и постизање благостања? — Не! Арнаутин само тражи да га не дирате са његове земље и да га не врећате у његовој оданости Краљу и држави. А да се то постигне апелујем на Краљевску владу да ревизијом аграрне реформе у Јужној Србији учврсти безбедност и Арнаутима поврати достојанство равноправних људи у држави, који су са најмањим задовољним.

Господо народни посланици, пошто имамо поверења у Краљевску владу да ће спроводити на Југу политику коју је водио Блаженопочивши Краљ Александар Први Ујединитељ, и дати равноправност нама Арнаутима, тврдим да ћемо ми бити верни и одани Краљу и отаџбини па зато у своје и у име целокупних Арнаута у Јужној Србији изјављујем да ћемо бити верни и одани Краљу и отаџбини, и бранити отаџбину, ако буде потребно, до последње капи крви. У исто време молим Краљевску владу да нам се учињене неправде исправе и у тој вери у име целокупних Арнаута са Југа кличем: Да живи Краљ Петар II, да живи Краљевски Намесник Кнез Павле и цела Краљевска влада. (Бурно одобравање и пљескање у центруму и на десници).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, пошто је листа говорника за оба ова раздела испуњена, то је претрес у појединостима завршен. Гласаћемо најпре о предлогу буџета расхода — XVIII раздео — Буџетски резервни кредити. Гласаће се по партијама седењем и устајањем. Господа народни посланици, који примају прочитане партије изволиће седети, а који не примају, изволиће устати. Молим известноца г. др. Часлава Никитовића да изволи прочитати партију 1055.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 1055—XVIII раздео — Буџетски резервни кредити.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 1055? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем да је прочитана партија 1055 већином гласова примљена. Изволите чути партију 1056.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета расхода — XVIII раздео — Буџетски резервни кредити од партије 1056 до партије 1057 закључно.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, пошто је предлог буџета расхода — XVIII раздео — Буџетски резервни кредити по свима партијама појединачно примљен, објав-

љујем да је цео предлог буџета расхода — XVIII раздео — Буџетски резервни кредити примљен. (Бурно пљескање и одобравање у центруму и на десници).

Прелазимо сада на гласање у појединостима о предлогу буџета прихода — Други део — Државни приходи. Гласаће се по партијама седењем и устајањем. Господа народни посланици, који примају прочитане партије изволиће седети, а који не примају, изволиће устати. Молим известноца г. др. Часлава Никитовића да изволи прочитати партију 1.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 1 — Други део — Државни приходи.

Потпретседник Јеврем Томић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 1? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем, да је прочитана партија 1 већином гласова примљена. Изволите чути партију 2.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета прихода — Други део — Државни приходи од партије 2 до партије 96 б закључно.

Потпретседник Јеврем Томић: Изволите чути партију 96 е са предложеним амандманом Краљевске владе.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 96 е са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Б. ПРИХОДИ

IV РАЗДЕО — ДРЖАВНА ПРИВРЕДА

ГЛАВА XIV — МИНИСТАРСТВО СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ И НАРОДНОГ ЗДРАВЉА

Редовни приходи

Парт. поз.

96е Централни хигијенски завод у Београду:

1 Имуно-биолошко одељење

Субпоз. 3 — под в) од продаје серума, повећати са . . . . . + 490.000.—

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 96 е са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа народни посланици који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем да је партија 96 е са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изволите чути партију 96 ж.

Известилац др. Часлав Никитовић прочита партију 96 ж са предложеним амандманом Краљевске владе, који гласи:

Потр. поз.

96ж Школа за нудиле у Београду, бри-

сати . . . . . — 490.000.—

Свега гл. XIV . . . . . —

Свега IV раздео . . . . . —

Укупно прихода . . . . . —

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина прочитану партију 96ж са предложеним амандманом Краљевске владе? (Гласови: Прима! — Не прима!) Она господа који примају, нека изволе седети, а који не примају, нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, према томе објављујем, да је прочитана партија 96ж са предложеним амандманом Краљевске владе већином гласова примљена. Изводите чути партију 96з.

— За овим је Народна скупштина, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији, у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила у појединостима све партије предлога буџета прихода — Други део — Државни приходи од партије 96з до партије 104 закључно.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, пошто је предлог буџета прихода — Други део — Државни приходи по свима

партијама појединачно примљен, објављујем да је цео предлог буџета прихода — Други део — Државни приходи примљен (Бурно плескање и одобравање у центруму и на десници).

Пошто је тиме данашњи дневни ред исцрпен то ћу са вашим пристанком ову седницу закључити и предлажем вам као дневни ред за идућу седницу: Наставак претреса у појединостима извештаја Финансијског одбора о предлогу буџета државних расхода и прихода са предлогом Финансијског закона за 1938/39 године и то: 1 — Претрес у појединостима предлога Финансијског закона за 1938/39 годину.

Прима ли Народна скупштина предложени дневни ред? (Прима). Објављујем да је предложени дневни ред примљен.

Ову седницу закључујем, а идућу заказујем за данас у 16,30 часова са овим утврђеним дневним редом.

Седница је закључена у 11,30 часова.

ПРИЛОЗИ

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Мите Димитријевића, народног посланика, на Претседника Министарског савета и Министра иностраних послова о неизвршењу прописа § 75 Финансијског закона за 1932/33 и § 84 Финансијског закона за 1933/34 годину

ГОСПОДИНЕ ПРЕТСЕДНИЧЕ,

Финансијским законом за 1932/33 годину у §-у 75 озакоњено је решење господина Министра просвете Пов. С.Н.Бр. 275 од 14 маја 1930 године, а у Финансијском закону за 1933/34 годину озакоњено је решење Министарског савета Стр.Пов. бр. 3/VII од 3 јануара 1933 године и Стр.Пов.бр. 44/II од 13 фебруара 1933 године.

Оба ова решења; наиме и оно Пов.С.Н.Бр. 275 и она Стр.Пов.Бр. 3/VII и Стр.Пов.Бр. 44/II односе се на регулисање положаја г. др. Радослава Јовановића, професора из Београда.

Али, нажалост, ето прошло је скоро пет година да речени прописи горе споменутих Финан-

сијских закона ни до данас нису уведени у живот и да г. др. Јовановић и дан данас очекује регулисање свога положаја.

Молим Вас, Господине Претседниче, да би сте ми у Народној скупштини одговорили на следеће:

1) Чиме се правда досадашње гажење горе цитираних Финансијских закона;

2) Да ли сте вољни извршити горе цитиране прописе Финансијских закона за 1932/33 и 1933/34 годину.

За ову интерпелацију тражим првенство.

Београд, 9 марта 1938 године.

Мита Димитријевић, с. р.
народни посланик

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Мухамеда Прељубовића, народног посланика, на Министра саобраћаја о издавању легитимација за повлашћену возњу посетиоцима Међународног сајма аутомобила у Београду, које су касније оглашене за неважеће.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

Посетиоци Међународног сајма у Београду, из скоро свих места наше државе, пре доласка на сајам извештени су, да имају право на 50% попушта на железници, с тим, да пре поласка имају да узму легитимацију Обр.К. 13 према којој на полазној станици узму целу карту до Београда, која има да важи за бесплатан повратак, уз оверу Приређивачког одбора сајма о учествовању на Сајму.

Многи посетиоци баш из овог разлога и решили су да дођу у Београд на сајам и полазне станице издале су им потребне легитимације за повлашћену возњу. Те легитимације прописно су и оверили код Приређивачког одбора о свом учествовању на сајму, али кад су хтели да крену из Београда кућама, речено им је на београдској железничкој станици да легитимације о повлашћеној возњи, које су им издале полазне станице, не вре-

де и да према томе морају и за повратак платити целу карту и ако на самој легитимацији текстуелно стоји: „Сопственик ове легитимације има право на повластицу од 50% од нормалне возне цене у одласку и повратку на железницама у државној експлоатацији. У одласку путник ће купити целу возну карту до станице места приредбе. Издата возна карта важиће му за бесплатан повратак”...

Господине Министре,

Ставивши се у положај многих посетилаца овог сајма, који су са сигурношћу рачунали да могу да се поврате кући са већ купљеном возном картом и легитимацијом и који су рачунајући на то остали у Београду без средстава да поново купе целу карту да би се вратили кући, питам Вас:

1 — На који начин мислите омогућити да се ови људи доведени у овај положај врате кућама?

2 — Шта мислите предузети противу оних службеника који су људе довели до овог положаја и издали им легитимације на полазним станицама, које сада не важе?

Тражим хитност ове интерпелације пошто се ради о питању које не трпи одлагање.

Молим Вас, господине Министре, да и овом приликом изволите примити уверење мога одличног поштовања.

Београд, 10 марта 1938 године.

Мухамед Прељубовић, с. р.
народни посланик

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Инж. Михаила Ђуровића, народног посланика, на Министра пошта, телеграфа и телефона о незаконитом растурању „Алманаха” од стране директора Ђоке Ђорђевића

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

На положају директора Дирекције пошта и телеграфа у Сарајеву налази се г. Ђока Ђорђевић, који је у својству директора преко службеног телефона и за време канцеларијског времена позивао све своје потчињене органе — управнике пошта и налагао им да купе и растурају међу особљем његов „Алманах”.

Овим поступком г. Ђока Ђорђевић, директор пошта у Сарајеву, злоупотребио је свој положај у спекулативно-трговачке сврхе, што се има казнити према постојећим законима, пошто су слична дела најстрожије законом забрањена:

- 1) Употреба службеног телефона;
- 2) Слање сопственог „Алманаха” службено без плаћања поштанске тарифе;
- 3) Штампанье сопственог „Алманаха” из службених података, тј. преписивање службеничких листова, које је г. Ђока Ђорђевић у својству инспектора Министарства злоупотребио.

Овим се г. Ђорђевић огрешко тиме што је

издао и објавио службене тајне, — све у циљу личног богаћења.

Ма да је све ово наслеђено од Вашег бившег колеге г. Бранка Калуђерчића, који је имао прилике да буде о свему овоме обавештен, па чак и преко дневне штампе — прешао је преко тога ћутке из њему ваљда познатих разлога, а г. Ђорђевић није смео реагирати, пошто су изнесене чињенице у штампи биле тачне. О овоме зна целокупно п. т. т. особље, а чиновници и колеге господина Ђорђевића стиде се оваквог поступка и рада свога старешине и колеге.

Молим Вас, господине Министре, да ми изволите одговорити:

Да ли сте вољни наредити истрагу по овој ствари и г. Ђорђевића узети на одговор.

За ову интерпелацију тражим првенство.

Молим Вас, да верујете у моје особито поштовање.

Београд, 7 марта 1938 године.

Михаило Ђуровић, с. р.
народни посланик

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Инж. Михаила Ђуровића, народног посланика, на Министра пошта, телеграфа и телефона о незаконитом издавању Београдског додатка на скупоћу г. Свети Ивковићу, управнику поште у Ваљеву.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

И ова моја интерпелација се односи на стање наслеђено у Вашем ресору из времена министровања г. Бранка Калуђерчића, и директоровања господина Ђоке Ђорђевића. Из овог случаја се јасно види какав утицај има спекулација и несавесност г. Ђоке Ђорђевића на подручје му органе.

Управник поште у Ваљеву г. Света Ивковић примао је пуних 10 месеци београдски додаток на скупоћу, што је техничком грешком особља у Дирекцији омогућено. Ма да је то г. Ивковићу било познато, као и то да нема права на тај додаток, он га је ћутке примао. На телеграфску доставу

једног чиновника г. Ивковићу је ускраћено даље давање тога додатка, али сходно закону није поступљено, ваљда зато што је поменути г. Ивковић растурао „Алманах” свога директора господина Ђорђевића.

Молим Вас, господине Министре, да ми изволите одговорити:

Да ли сте вољни наредити истрагу по овој ствари и г. Ивковића узети на одговор.

За ову интерпелацију тражим првенство.

Молим Вас, да верујете у моје особито поштовање.

Михаило Ђуровић, с. р.
народни посланик